

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

KATJA PETAN

Mentorica: izr. prof. dr. MONIKA KALIN GOLOB

**METAFORA V NOVINARSKIH PRISPEVKIH
O NOGOMETU**

Analiza z vidika kognitivne lingvistike

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2004

*Vse, kar vem o človeški morali in dolžnosti,
sem se naučil iz nogometa.*

Albert Camus,
francoski pisatelj, filozof, nobelovec
in nogometni vratar

ZAHVALA

*Izr. prof. dr. MONIKI KALIN GOLOB hvala za vso pomoč.
Pisanje diplomske naloge z vami kot mentorico je bil pravi
užitek.*

*Moji čudoviti družini – OČETU, MAMI, MARKU – hvala za
podporo in spodbudo. Brez vas bi bilo veliko težje.*

*Mojemu ANDREJU hvala za potrpežljivost. Zdi se, da me
razumeš tudi takrat, ko niti sama ne vem, kaj počnem.*

*Športnemu uredništvu Televizije Slovenija, še posebej uredniku
IGORJU BERGANTU in lektorici NUŠI DRINOVEC, hvala za
pomoč pri zbiranju gradiva in za izčrpne informacije.*

KAZALO

1 UVOD	5
1.1 PREDMET IN PROBLEM	5
1.2 CILJI PROUČEVANJA	6
1.3 DELOVNE HIPOTEZE	7
1.4 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA	7
2 TEORIJA METAFORE V JEZIKOSLOVJU 20. STOLETJA	8
2.1 KLASIČNE TEORIJE METAFORE	9
2.1.1 Klasična teorija metafore v slovenskem prostoru	10
2.1.1.1 Klasične definicije metafore v slovarju, enciklopediji in literarnoteoretičnih priročnikih	10
2.1.1.2 Klasična teorija metafore v slovenskem jezikoslovju	12
2.2 SODOBNA TEORIJA METAFORE	13
2.2.1 Metafora v kognitivni lingvistiki	14
2.2.1.1 Metafore v vsakdanjem življenju	15
2.2.1.2 Pojemovna shema	16
2.2.1.3 Konceptualna metafora	17
2.2.1.4 Utelešenje	18
2.2.1.5 Dobesedni in metaforični jezik	19
2.2.1.6 Metafora in kultura	21
2.2.2 Sodobna teorija metafore in kognitivna lingvistika v slovenskem prostoru	23
3 NOGOMET IN DRUŽBA	24
3.1 KRATKA ZGODOVINA RAZVOJA NOGOMETA	24
3.2 DRUŽBENI POMEN NOGOMETNE IGRE	26
3.2.1 Nogomet in propaganda	26
3.2.2 Čustveni naboj nogometne igre	27
3.2.3 Nogomet kot spektakel	28
3.2.4 Ustvarjanje nogometne identitete	29
3.2.5 Nogometno občinstvo	30
3.2.6 Nogomet kot del postmoderne družbe	31
3.2.7 Nogomet v slovenski družbi	32
3.3 NOGOMET IN MEDIJI	33
3.3.1 Spremljanje športnih dogodkov po televiziji	34
3.3.2 Spremljanje športnih dogodkov prek tiskanih medijev	35
4 ANALIZA METAFOR V NOVINARSKIH PRISPEVKIH O NOGOMETU	37
4.1 VZOREC MERJENJA	37
4.1.1 Časopis Delo	37
4.1.2 Časopis Dnevnik	38
4.1.3 TV Slovenija	39
4.2 POSTOPEK ANALIZE	39

4.3 REZULTATI IN RAZPRAVA	40
4.3.1 Splošne konceptualne metafore	40
4.3.1.1 DOBRO JE GOR / SLABO JE DOL	41
4.3.1.2 VEČ JE GOR / MANJ JE DOL	42
4.3.1.3 DOBRO JE SVETLO / SLABO JE TEMNO	43
4.3.1.4 DOBRO JE SLADKO / SLABO JE GRENKO	44
4.3.1.5 BESEDE SO HRANA	44
4.3.1.6 VZNEMIRJENJE (NAVDUŠENJE) JE VROČINA / RAVNODUŠJE JE HLAD	45
4.3.1.7 PRIHODNOST JE SPREDAJ / PRETEKLOST JE ZADAJ	46
4.3.1.8 ŽIVLJENJE JE POTOVANJE	46
4.3.1.9 VEDETI (RAZUMETI) JE VIDETI	47
4.3.1.10 VEDETI (RAZUMETI) JE SLIŠATI	48
4.3.1.11 DUŠEVNA BOLEČINA JE TELESNA BOLEČINA	49
4.3.1.12 PREPIR JE VOJNA	49
4.3.1.13 OSEBA JE OBRAZ	50
4.3.1.14 NADZOROVATI JE IMETI V ROKAH	50
4.3.1.15 ČAS JE PROSTOR in ČAS JE PREMKAJOČI SE PREDMET	50
4.3.1.16 ČAS JE DENAR	51
4.3.1.17 ČAS JE ŽIVO BITJE	52
4.3.1.18 METAFORA POTI (CONDUIT METAPHOR)	52
4.3.2 Konceptualne metafore, povezane z nogometom	52
4.3.2.1 NOGOMET JE VOJNA	52
4.3.2.2 NOGOMET JE ODRSKA IGRA	55
4.3.2.3 NOGOMET JE GLASBA	56
4.3.2.4 NOGOMET JE PRAVLJICA	57
4.3.2.5 NOGOMET JE IGRA NA SREČO	58
4.3.2.6 NOGOMET JE ŠAH	58
4.3.2.7 NOGOMET JE HRANA	59
4.3.2.8 NOGOMET JE ZGRADBA	60
4.3.2.9 NOGOMET JE DENARNA USTANOVA	61
4.3.2.10 NOGOMET JE BOLNIK	62
4.3.2.11 NOGOMET JE POTOVANJE	63
4.3.2.12 NOGOMET JE RASTLINA	64
4.3.2.13 NOGOMETNA EKIPA JE STROJ	65
5 SKLEP	66
6 VIRI	70

1 UVOD

Od vseh športov ima prav nogomet posebno mesto v naši kulturi, saj služi kot izrazit način poistovetenja posameznika z vzorniki in državnimi simboli ter je eden od ključnih dejavnikov oblikovanja narodove identitete. Je igra ljudskih množic, dostopna vsakomur, in s svojimi pravili, ki so preprosta, vse bolj privlači prebivalce 'globalnih vasi', pripadnike postmoderne družbe. Nogomet je pojav, s katerim se ukvarjajo številni kulturologi, sociologi, etnologi in drugi znanstveniki. Za nekatere je torej nogomet verodostojen predmet znanstvenega proučevanja, za druge pa zgolj smešna in nesmiselna igra, v kateri se dvaindvajset 'pepčkov' podi za kosom napihnjene usnja. »Mar bi vsakemu od njih dali svojo žogo, da si je ne bi nenehoma skušali spodbiti izpod nog. Potem se ne bi toliko prepirali med sabo,« je nekoč predlagala starejša gospa, ki ji čar nogometa nikoli ni prišel do živega.

Sama sodim med tiste ljudi, ki znajo v nogometu tudi uživati, kadar je tekma zares razburljiva. Zato razumem, zakaj ima ta igra takšno moč, da se zaradi nje začene vojne, sklepajo premirja in razdirajo zakoni. Preprosti ljudje v nogometni mešanici evforije in sovraštva sanjajo svoje neizživete sanje in polnijo baterije z življenjsko energijo. In prav preprostost nogometne igre je tudi eden od vzrokov za njeno planetarno razširjenost in priljubljenost. Igrajo jo tako poklicni zvezdniki, ki z brcanjem zaslužijo milijone, kot mafijski botri na svojih 'konvencijah' ali bosopeti dečki v vasi nekje v perujskem višavju. Nogomet je v zadnjem stoletju postal resničen univerzalni jezik, ki ga razume vsak, in je premostil prepade med religijami, narodi in generacijami.

Za razširjenost nogometa imajo precejšnje zasluge tudi mediji, z njimi pa novinarji – poročevalci in komentatorji, ki soustvarjajo splošno znano podobo te globalne igre. Jezik, ki ga novinarji uporabljajo pri opisovanju dogodkov na nogometnih igriščih in za kulisami, je pomemben vir informacij o tem, kako ljudje doživljamo nogomet in kakšno vlogo igra v naši družbi. Da pa se dokopljemo do teh spoznanj, moramo uporabiti ustrezno teoretično podlago. Eden od teoretičnih okvirov, ki nam to lahko omogočijo, je tudi kognitivna lingvistika.

1.1 PREDMET IN PROBLEM

Kognitivna lingvistika predstavlja relativno nov pogled na pesniški jezik, še posebej na metaforo. Po kognitivni analizi naj bi bila metafora, natančneje konceptualna metafora, osnova vsega našega zaznavanja, kazala pa naj bi se v vseh oblikah opisovanja abstraktnih izkušenj s konkretnimi. Tako metafore

predstavljajo pomembno sredstvo za ugotavljanje, na kakšen način ljudje dojemamo različne dogodke, reči in osebe okoli nas.

Prejšnje raziskave metafor so se osredotočale predvsem na jezik poezije in proze, to diplomsko delo pa proučuje metafore, izpisane iz novinarskih prispevkov o nogometu. V nasprotju s pisatelji in pesniki, ki besede izbirajo in postavljajo zelo previdno v želji po doseganju posebnih stilnih učinkov, športni poročevalci in komentatorji govorijo ali pišejo precej spontano, sproščeno in nenarejeno. Predvsem televizijski komentatorji, ki tekmo prenašajo v realnem času, nimajo veliko časa za razmislek, katero besedo bodo uporabili, in tudi časopisni komentatorji, ki dogodka ne prenašajo neposredno, morajo besedilo hitro spraviti na papir, saj so roki za objavo večinoma zelo kratki. Tako jezik športa in športnih prenosov, ki je usmerjen v dejanja in gibanje, predstavlja dragocen vir za proučevanje, kako ljudje uporabljamo metafore v naravnih in neposrednih govornih okoliščinah.

Za to raziskavo sem se odločila predvsem zato, ker nam metafore pomagajo razumeti, kako ljudje razmišljamo. Predstavljajo odličen vpogled v posebne duševne značilnosti, ki so skupne govorcem nekega jezika – v mojem primeru slovenščine. Ljudi, ki jim je skupen jezik, družijo še mnogo drugih skupnih značilnosti – kultura, zgodovina in običaji. Kot sem razložila zgoraj, je tudi šport zelo pomemben del vsake kulture, v zahodni družbi še posebej nogomet. Če torej lahko prek jezika, ki odraža naše mišljenje, pridemo do spoznanja, kako Slovenci pojmujejo nogometno igro, bomo hkrati razumeli tudi širše značilnosti naše kulture.

Čeprav ne bi bilo primerno posploševati o jeziku ali kulturi na podlagi tako ozko usmerjene raziskave, kot je ta, vseeno menim, da bi bilo dobro tudi širšemu občinstvu predstaviti konceptualne metafore, ki so podlaga večine jezika. To ne pomeni, da so konceptualne metafore edini del jezika, ki ga je vredno raziskovati, in prav tako ne trdim, da je raba jezika sedaj uborna ali neprimerna. Skušam le pojasniti, da bi z znanjem o kognitivni lingvistiki lažje razumeli rabo jezika in povezave med tem, kar mislimo in kar rečemo ali napišemo. Upam, da bo to diplomsko delo naredilo majhen korak na poti k temu cilju.

1.2 CILJI PROUČEVANJA

V skladu s predmetom in problemom raziskave sem opredelila naslednje cilje:

1. Ugotoviti, katere splošne konceptualne metafore se pojavljajo v novinarskih prispevkih o nogometu.

2. Ugotoviti, ali zbrane jezikovne metafore potrjujejo teoretična izhodišča kognitivnih jezikoslovcev. Na kakšen način so predstavljene abstraktne človeške izkušnje?
3. Ugotoviti, s katerimi posebnimi konceptualnimi metaforami je nogomet predstavljen v novinarskih prispevkih, objavljenih v slovenskih medijih.
4. Ugotoviti, ali se konceptualne metafore o nogometu pomembno vsebinsko razlikujejo v posameznih medijih (televizija, tisk). Če se, kakšne so te razlike?

1.3 DELOVNE HIPOTEZE

Iz teoretičnih izhodišč, ki vključujejo strokovno literaturo o kognitivni lingvistiki in družbenih pomenih nogometa, sem izluščila naslednje delovne hipoteze, ki jih bom preverjala z empirično analizo:

- H1:** V novinarskih prispevkih o nogometu se pojavljajo tudi splošne konceptualne metafore, ki niso neposredno povezane z nogometom, npr. ŽIVLJENJE JE POTOVANJE, IDEJE SO ZGRADBE, ČAS JE PREMKAJOČI SE PREDMET, PREPIR JE VOJNA, VZNEMIRJENJE JE VROČINA itd.
- H2:** V skladu s teorijo kognitivne lingvistike so abstraktne izkušnje opisane s pomočjo tistih bolj konkretnih, ki so ljudem znane iz vsakdanjega življenja in doživljanja lastnega telesa.
- H3:** V slovenskih medijih je nogomet najopazneje predstavljen s konceptualnima metaforama NOGOMET JE VOJNA in NOGOMET JE ODRSKA IGRA.¹
- H4:** Med posameznimi mediji (tisk, televizija) ni večjih razlik v konceptualnih metaforah, ki jih izražajo avtorji novinarskih prispevkov o nogometu, saj vsi prispevki upovedujejo isti predmet.

1.4 ZGRADBA DIPLOMSKEGA DELA

Diplomsko delo je razdeljeno na tri večja poglavja. Prvi dve poglavji sta teoretične narave, v tretjem pa je opisana izvedba empirične analize, s katero sem preverila delovne hipoteze.

V prvem poglavju bom predstavila teorijo metafore v dvajsetem stoletju, izpostavila bom ključne razlike med t. i. klasičnimi teorijami metafore in sodobno teorijo metafore, katere del je tudi kognitivna lingvistika. V drugem poglavju bom opisala zgodovino razvoja nogometa in opredelila vpliv, ki ga ima nogomet na našo

---

¹ S tema konceptualnima metaforama nogomet opisujejo tudi teoretiki, ki proučujejo družbene vplive in pomene te igre. Več v poglavju Nogomet in družba.

kulturo. Tretji, empirični del obravnava rabo jezikovnih in konceptualnih (pojmovnih) metafor v besedilih o nogometu, objavljenih v slovenskih medijih, natančneje v novinarskih prispevkih o nogometu v časopisih Delo in Dnevnik ter komentarjih televizijskih prenosov nogometnih tekem na TV Slovenija. Iz prispevkov sem izpisala jezikovne metafore, s pomočjo katerih bom oblikovala konceptualne metafore, ki prevladujejo v nogometu in tudi na splošno v slovenskih medijih in družbi.

2 TEORIJA METAFORE V JEZIKOSLOVJU 20. STOLETJA

Teorijo metafore 20. stoletja² lahko razdelimo na klasično teorijo metafore in sodobno teorijo metafore. Obema pristopoma je skupno to, da povezujeta metaforo s pojmom podobnosti. Na pojmu podobnosti pa temelji tudi osnovna razlika med njima. Klasična teorija metafore namreč ugotavlja, da sta si metaforični izraz in predmet ali oseba, ki mu to lastnost pripisujemo, podobna, ne pojasni pa, na čem ta podobnost temelji in kakšna so merila podobnosti. Popolna podobnost namreč ne obstaja.

V nasprotju s klasično teorijo sodobna teorija metafore ne ugotavlja samo, kaj si je podobno, temveč tudi zakaj. Teoretiki sodobne teorije metafore se strinjajo, da obstaja več vrst podobnosti. Vzroke za tako pestro paleto podobnosti iščejo predvsem v našem pojmovnem sistemu oziroma našem dožemanju sveta. Bistvena razlika med obema pristopoma temelji na razlikovanju med dobesednim in figurativnim, z metaforo kot neko vrsto figurativnega jezika (Drinovec, 2001: 5).

Pri klasifikaciji raznih teorij metafore bi si lahko pomagali tudi s tole delitvijo (Kante, 1998: 14):

- **Literarni monizem**, ki trdi, da obstaja zgolj dobesedni pomen.
- **Dualizem**, ki priznava obstoj metaforičnega pomena, vendar je dobesedni pomen njegovo nujno izhodišče.
- **Figurativni (metaforični) monizem**, ki pravi, da je metaforičnost bistvena lastnost jezika, ki je notranja, lastna naravi samega jezika.

Literarni monizem in dualizem bosta v tej nalogi obravnavana med klasičnimi teorijami metafore, figurativni monizem pa kot sodobna teorija metafore. V sklop

---

² Pregled teorije metafore povzemam po zborniku Kaj je metafora?, natančneje po uvodnem članku Božidarja Kanteta (1998: 7–42).

figurativnega monizma sodi tudi teorija metafore, ki jo je oblikovala **kognitivna lingvistika**.

2.1 KLASIČNE TEORIJE METAFORE

Klasična teorija metafore predpostavlja, da je dobesedni pomen osnoven in da »je vse predmetne zadeve mogoče dojeti dobesedno, brez metafore« (Kante, 1998: 15). Figurativnemu pomenu pripisuje drugotno vlogo, tudi metafora kot vrsta figurativnega pomena je podrejena dobesednemu pomenu. Z metaforo samo na nek poseben, posreden in zanimiv način povemo tisto, kar bi lahko povedali tudi dobesedno, povedano drugače, z njo le poživimo besedilo ali pogovor. Posledica tega je, da ni metaforičnega brez dobesednega pomena (Drinovec, 2001: 5).

Zagovorniki klasične teorije metafore so **literaristi**³ (predstavniki literarnega monizma). Literaristi menijo, da obstaja samo en pomen, in sicer dobesedni pomen. Kante njihovo stališče opiše v osmih podtezah (1998: 14–18):

1. **Metafora ima zgolj retorično funkcijo.** Metafora je izrazno sredstvo, ki dodaja barvitost in čustveno napetost našemu pisanju, medtem ko zgolj podpira natančno izražanje.
2. **Metafora je obroben pojav,** ki ga je mogoče spoznavno reducirati. Ne daje nam nobene bistvene ali nenadomestljive spoznavne razsežnosti. Dejanji interpretacije metafore in tvorjenja metafore nista osrednji dejanji jezika in spoznavanja.
3. **Trditev o kanoničnem pomenu.** Kanonični pomen je pristen, neponarejen pomen, s katerim je mogoče zapisati vse možne govorčeve pomene.
4. **Načelo izrazljivosti.** (Izhaja iz prejšnje podteze.) Naravni jezik ima tako bogato in močno dobesedno podlago, da zadostuje za to, da lahko dobesedno izrazimo vsak možen govorčev pomen. Torej se nam ni treba sklicevati na trope, kakršna je metafora, da bi izrazili določene pomene.
5. **Trditev o neresničnosti metafore.** Govorec priznava, da se dobesedni pomen njegove metafore razlikuje od njegovega intendiranega (menjenega) pomena. Govorec, ki uporablja metaforo, tako sodeluje v družbeno dovoljeni laži oziroma pretiravanju.⁴
6. **Trditev o anomalnosti metafore.** Nekateri predstavniki literarnega monizma povezujejo metaforo tudi z anomalijo in pravijo, da dobesedno branje metafore ustvarja nenormalno pomensko strukturo. Posledica tega je mnenje, da ima metafora dvostopenjsko zgradbo. Naloga prve stopnje je odkritje anomalije, nato v »drugi« stopnji sledi »popravilo«, pri čemer na drugi stopnji odkrijemo, da vsebina metafore izraža nek alternativni pomen.
7. **Teza o klasični kategorizaciji.** Metaforo lahko predstavimo in interpretiramo tako, da pri tem uporabimo klasične modele kategorialne organizacije, to je intenzije, ekstenzije in definicije, ki izražajo nujne in zadostne pogoje za članstvo v kategoriji.
8. **Slovar proti enciklopediji.** Zelo pomembna teza literaristov je, da v slovarju ni metaforičnega pomena besed, ampak le dobesedni. Slednji zadostuje za običajno določitev pomena besed in daje tudi dovolj informacij za izpeljavo metaforične interpretacije. Metafora je vprašanje slovarskega pomenoslovja, ne pa pojmovne

³ Ta beseda prihaja iz angleškega izraza *literal* = 'točen, dobeseden' (Grad, Anton (1997): Veliki angleško-slovenski slovar (elektronska izdaja). DZS, Ljubljana.)

⁴ Glej tudi razdelek 2.2.1.5 'Dobesedni in metaforični jezik' in Hobbesovo opredelitev.

strukture, zato tudi ne potrebujemo enciklopedične vednosti. Tudi vsi pojmi, uporabljeni v slovnici jezika, so dobesedni in ne metaforični.

Med obe skrajnosti – literariste in figuraliste (predstavnike figurativnega monizma) uvrščamo **dualiste**. Po njihovem mnenju poslušalec »dojame dve vrsti pomena: govorčev (intendirani) in jezikovni (stavčni ali konvencionalni) pomen« (Kante, 1998: 7).⁵ Za primer vzemimo naslednji kratek dvogovor:

Ana: *Imaš mogoče uro?*

Marija: *Ja, imam.*

Gotovo je Ana nad Marijinim odgovorom precej presenečena, ker je pričakovala, da ji bo Marija povedala *koliko* je ura, čeprav je tega ni neposredno vprašala. Anina vprašalnica je torej vsebovala jezikovni pomen, ki je preprosto vpraševal po tem, ali ima Marija uro, in intendirani (menjeni) pomen, ki je od Marije zahteval tudi to, da pove, koliko ta ura kaže. Marija je v tem primeru razumela le jezikovni pomen, intendiranega pa ne, zato je prišlo do zapleta. Tako kot v tem primeru tudi pri metafori pride do razhajanja med jezikovnim in intendiranim pomenom. Osrednja točka te razlage metaforičnega pomena je domneva, da ima dobesedni, stavčni pomen brezpogojno prednost. Iz tega tudi sledi, kot meni večina dualistov, da je razumevanje metafore dvostopenjski proces. Dvostopenjski proces pa je značilnost teorije literaristov, zato bi lahko rekli, da tudi dualisti sodijo med literariste (Drinovec, 2001: 7).

2.1.1 Klasična teorija metafore v slovenskem prostoru

2.1.1.1 Klasične definicije metafore v slovarju, enciklopediji in literarnoteoretičnih priročnikih

Slovar slovenskega knjižnega jezika

Če pogledamo v SSKJ, bomo pod geslom **metafora** našli tole opredelitev:

metafora -e ž (a) lit. *besedna figura, za katero je značilno poimenovanje določenega pojavnega z izrazom, ki označuje v navadni rabi kak drug podoben pojav: drzna, slikovita metafora; veliko Župančičevih metafor je v zvezi s pojmom svetloba; metafora za ljubezen, svet / jezik tvori nove pomene tudi z metaforami*

Kot trdi Kante, ta definicija »žal ne izpostavi temeljne razlike med *dobesednim* in *metaforičnim*, temveč se sklicuje na nejasen pojem 'navadne rabe'« (1998: 9).

⁵ (Glej točko pet zgoraj.) S problemom razlike med menjenim in konvencionalnim pomenom se ukvarja še ena veja jezikoslovja – pragmatika – vendar Kante tega v svoji razlagi ne omenja.

Jože Toporišič: Enciklopedija slovenskega jezika

Za primerjavo poglejmo še v Toporišičevo Enciklopedijo slovenskega jezika, kjer bomo za metaforo našli naslednjo razlago (1992: 106):

metáfora -e ž Raba ene besede (besedne zveze) namesto druge na podlagi kake njune skupne pomenske lastnosti, npr. lisjak za 'zvit človek', roža za 'dekle', trlica za 'suh človek', žrd za 'velik suh človek'. Skupna lastnost teh dvojic je zvitost, lepota, vitkost, izredna velikost. – Sopom. podóba.

Silva Trdina: Besedna umetnost

V svojem delu *Besedna umetnost* Silva Trdina pojasnjuje, da »prenos ali metafora (grš. *metaféro* = prenesen) obstoji v tem, da zaradi neke podobnosti prenesemo pomen z enega predmeta na drugega« (Trdina, 1977: 27). Trdina ločuje različne vrste metafor (1977: 27–31):

1. primera ali komparacija (lat. *comparare* = primerjati), ki je do kraja izpeljana metafora,
2. ukrasni pridevek ali epiteton ornans (grš. *epitethon* = pridevek, lat. *ornans* = kraseč), ki slikovito pokaže bistveno lastnost kakega predmeta,
3. poosebitev ali personifikacija (lat. *persona* = oseba, *facere* = storiti), s katero živali, neživa bitja ali pojme poosebimo, zato da dogodke živeje prikažemo,
4. stalno reklo ali fraza (grš. *frasis* = govorjenje), katerega prvotnega pomena se pogosto ne zavedamo več.

Vsi primeri, ki so navedeni ob posameznih vrstah metafore, so iz leposlovja. Domnevi, da so metaforo razumeli kot del umetniškega jezika, pritrjuje tudi uvodni odstavek 'O pesniškem jeziku' (Trdina, 1977: 27):

Medtem ko za pogovorni jezik predpisi niso prestrogi, mora biti pesniški jezik posebno izdelan, saj hočemo z njim doseči umetniški namen. Lepota in samosvojost posameznikovega jezika, barvitost sloga in moč njegovega izraza so odvisni predvsem od uporabe besed v prenesenem in zamenjanem pomenu, to je od tropov [...]

Janko Kos: Očrt literarne teorije

Metafora je glavna stilno-retorična figura, ki se po Kosovem mnenju pojavlja tako v pesništvu kot v vsakdanji govorici (1994: 121–122):

Metafora nastane tedaj, kadar uporabljamo kako besedo v neobičajni zvezi, ki se zdi v nasprotju z njenim najbolj razširjenim, logičnim in uporabnim pomenom. Do tega prihaja seveda že v vsakdanjem, pogovornem jeziku, še bolj pa v umetno stiliziranem, kot sta ga od začetkov uporabljala pesništvo in govornišstvo. V njunem okviru se je razvijala tradicionalna metaforika, ki jo v literarni teoriji ločujemo od moderne metafore. Za tradicionalno metaforo je značilno, da prihaja do prenosa besednih pomenov zaradi logične vzporednosti, podobnosti in analogije med pojavi, ki so sicer različni in med sabo brez vzročne zveze (prim. Aristotelova metafora: *večer življenja*). Podobno lahko prenesemo en pojem v zvezo z drugim, kadar obstaja med njima kaka stična točka po podobnosti – ta stična točka se imenuje »tertium comparationis«.

To je klasično pojmovanje metafore, s katerim lahko razložimo metafore v tradicionalni poeziji, od antične, pa vse do romantične, ne moremo pa ga uporabiti za razlago moderne in sodobne metafore, ki je, kot trdi Kos, precej drugačna (1994: 122):

Ta uporablja besede tudi v neobičajnih zvezah, ki jih ni mogoče pojasniti z logičnim prenašanjem lastnosti z enega pojava na drugega ali z vzporejanjem njunih razmerij. V takih metaforah gre za svobodne, nelogične ali celo nesmiselne besedne zveze. [...] Zaradi takšnih polzavednih ali nezavednih asociacij se pojavi med sabo povezujejo popolnoma svobodno, zunaj vseh logičnih ali vzročnih okvirov. Na primer v verzu »Vsem v ustih nam sanjajo krovci« (Milan Jesih).

2.1.1.2 Klasična teorija metafore v slovenskem jezikoslovju

Med klasične teorije v slovenskem jezikoslovju bi lahko uvrstili razpravo **Brede Pogorelec Okvirna tipologija metafore v slovenski prozi 20. stoletja**.⁶ Ta članek predstavlja začetke razprav o metafori v slovenskem prostoru. Avtorica nam predstavlja pojem metafore kot besedni prenos v najširšem smislu. Ločuje dva načina predstavitve sveta: poimenovalnega in preimenovalnega. »Pri poimenovalnem se predmetni (in pojmovni) svet identificira s pomočjo imen in izrazov za njih lastnosti in razmerja; pri preimenovalnem prihaja do dejanske ali asociativne primerjave enega predmeta z drugim zaradi dejanske ali zamišljene podobnosti med njima« (Pogorelec, 1986: 7).

Kot pravi Pogorelčeva, je eden od načinov izražanja preimenovanja tudi metafora, in ta je bila že od antike dalje upoštevana predvsem v sklopu retoričnih oblik – »umetelne oblikovanosti pisnih in govornih besedil za izbrane javne in zasebne priložnosti« (1986: 8). V teorijah 20. stoletja pa je metafora postala tudi predmet jezikoslovne pozornosti, in sicer na dveh ravneh: kot izrazna figura in kot jezikovni postopek. Oboje je namreč lastnost vsakega govornega dejanja. Da je dejanje metaforizacije uspešno opravljeno oziroma da ima metafora željen učinek, mora poslušalec pravilno razumeti (reinterpretirati) govorčevu metaforo. Torej lahko metaforo dojemamo celostno le, če besedilo globalno razumemo. Le tako lahko razvozlamo zaradi metaforične zgradbe v besedilu nastalo »pomensko vozlišče« (Pogorelec, 1986: 8). Avtorica članka torej poudarja vlogo sobesedila pri razumevanju metafore.

---

⁶ Pogorelec, Breda (1986): 'Okvirna tipologija metafore v slovenski prozi 20. stoletja'. V: Ada Vidovič Muha (ur.): XXII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Zbornik predavanj, 7–20. Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Ljubljana.

Drugače je o metafori razmišljala **Ada Vidovič-Muha** v članku **Besedni pomen in njegova stilistika**.⁷ Že iz naslova razprave lahko vidimo, da gre za pomenoslovno razlago metafore, in sicer znotraj strukturalistične semantike oziroma komponentne analize, ki razčlenjuje lekseme po pomenskih sestavinah (Drinovec, 2001: 23). Avtorica v svojem članku deli stilističnost besed na oblikovno (formalno) in vsebinsko, ki nastane zaradi pomenskih prenosov. Za namen moje raziskave je zanimiva predvsem predmetnopomenska (vsebinska) raven besede, natančneje obnašanje pomenskih sestavin besede, saj izhajajo pomenski prenosi besed iz spreminjanja pomenskih sestavin.

Za uspešen pomenski prenos je potrebno, da je »v prenesenem, drugotnem pomenu ohranjena vsaj ena pomenska sestavina osnovnega pomena ali pa vsaj pot, ki pripelje do takšne pomenske sestavine« (Vidovič Muha, 1986: 84). Primer: glagol *leteti* – osnovni pomen: *premikati se po zraku z letalnimi organi*; preneseni pomen: *voditi letalo (motorno zračno vozilo)*.

Poleg metonimije (preimenovanja) je en od temeljnih pojavov pomenskega prenosa tudi metafora (prispodoba). Kot trdi Vidovič Muha (1986: 84–85):

Že na stopnji primerjave, ki jo vedno implicira tudi metafora, se pokaže, da igrajo pomembno vlogo razločevalne pomenske sestavine. Primerjana in primerjalna beseda imata lahko različno uvrščevalno pomensko sestavino, primerjavo pa omogočajo razločevalne sestavine: primerjalna beseda mora namreč imeti lastnost, zaradi katere vstopata besedi v primerjalno razmerje, povzdignjeno v razločevalno pomensko sestavino.

Prav metafora je najabstraktnejša stopnja primerjave, saj je njen prvi del oziroma primerjana beseda zaradi tako velike podobnosti s primerjano besedo izpuščen. Ali drugače: lastnost, ki je pri primerjani besedi povzdignjena v razločevalno pomensko sestavino, je izražena kar s primerjalno besedo (Vidovič Muha, 1986: 85). Avtorica tega članka ne poudarja pomena sobesedila za opredelitev metafore. Metafora je pojasnjena le z vidika besednega pomena.

2.2 SODOBNA TEORIJA METAFORE

Zagovorniki sodobne teorije metafore, figuralisti, so popolno nasprotje literaristov. Jezik je po njihovem mnenju po svojem bistvu figurativen oziroma metaforičen. Posplošitve, ki vodijo metaforične izraze, niso v jeziku, temveč v našem mišljenju: to so splošne preslikave prek pojmovnih področij – kako pojmuje eno mentalno področje v okviru drugega (Drinovec, 2001: 8).

---

⁷ Vidovič-Muha, A. (1986) 'Besedni pomen in njegova stilistika'. V: Ada Vidovič-Muha (ur.): XXII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Zbornik predavanj, 79–91. Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Ljubljana.

Zagovorniki figurativnega pristopa k jeziku so tudi predstavniki kognitivne lingvistike. O metafori z vidika kognitivne lingvistike je na voljo precej literature, tuje in domače (čeprav priznam, da bi lahko bile slovenske knjižnice z literaturo o tej temi bolj založene). Nekateri od avtorjev, ki pišejo o tej temi so Andrew Ortony,⁸ George Lakoff in Mark Johnson⁹ ter Raymond W. Gibbs.¹⁰ Tudi v Sloveniji se je zanimanje za kognitivno znanost v preteklem desetletju precej povečalo. To področje na primer proučujejo Gregor Tomc¹¹ v družboslovju in Erika Kržišnik,¹² Božidar Kante¹³ ter Silva Kastelic¹⁴ v jezikoslovju. Poglede nekaterih od teh avtorjev bom podrobneje predstavila v svoji nalogi.

2.2.1 Metafora v kognitivni lingvistiki

Zakaj se kognitivna lingvistika pravzaprav imenuje kognitivna lingvistika? Razlaga za besedo *kognitiven* v SSKJ je *spoznaven*. Torej je kognitivna lingvistika pravzaprav spoznavno jezikoslovje. Izraz *spoznaven* pa je nadalje razložen takole:

spoznaven -vna -o prid. (á ā) *nanašajoč se na spoznavanje, spoznanje: spoznavni nagibi; razčleniti spoznavni proces / človekove spoznavne sposobnosti / spoznavna, etična in estetska vloga umetnosti / spoznavni znaki; spoznavno geslo / spoznavni večer družabna prireditel, katere namen je, da se udeleženci med seboj spoznajo*
* filoz. spoznavna teorija *filozofska disciplina, ki obravnava izvor, strukturo, metodo spoznavanja in veljavnost spoznanja*

Kot razlagata Lakoff in Johnson (1980: 273), izraz *kognitiven* v **kognitivna znanost** pomeni kakršnokoli miselno operacijo ali strukturo, ki jo lahko natančno proučujemo. **Kognitivna lingvistika** je jezikoslovna veja kognitivne znanosti, ki

⁸ Ortony, A. (ur.) (1993): *Metaphor and Thought*, 2. izdaja. Cambridge University Press, Cambridge.

⁹ Lakoff, G. in M. Johnson (1980): *Metaphors We Live By*. University of Chicago Press, Chicago.

Lakoff, G. (1987): *Women, Fire and Dangerous Things*. University of Chicago Press, Chicago.

¹⁰ Gibbs, R. W. (1993): 'Process and Products in Making Sense of Tropes.' V: Ortony, A. (ur.) *Metaphor and Thought*, 2. izdaja. Cambridge University Press, Cambridge.

Gibbs, R. W. in G. J. Steen (ur.) (1999): *Metaphor in Cognitive Linguistics*. John Benjamins, Amsterdam.

¹¹ Tomc, G. (2000): Šesti čut: Družbeni svet v kognitivni znanosti. Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.

¹² Kržišnik, E. in M. Smolić (1999): 'Metafore, v katerih živimo tukaj in zdaj.' V: Kržišnik, E. (ur.): 35. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 61–80. Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Ljubljana.

Kržišnik, E. in M. Smolić (2000): 'Slike časa v slovenskem jeziku.' V: Orel, I. (ur.) 35. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 7–19. Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Ljubljana.

¹³ Kante, B. (1996). *Metafora in kontekst*. Jutro, Ljubljana.

Kante, B. (ur.) (1998): *Kaj je metafora?* Krt, Ljubljana.

¹⁴ Kastelic, S. (2004): 'Možnost izrabe kognitivnega pristopa v razumevanju metafore pri pouku slovenskega jezika in književnosti.' V: M. Jesenšek (ur.): *Zbornik slavističnega društva Slovenije* 15, 283–285. Slavistično društvo Slovenije, Ljubljana.

skuša razložiti jezik s pomočjo trenutnih dognanj o človeškem mišljenju. Vodilo tega področja jezikoslovja je trditev, da je treba rabo jezika pojasniti v zvezi z miselnimi procesi, ki jo oblikujejo. Kognitivna lingvistika, kot jo poznamo danes, se je razvila v 70. letih 20. stoletja iz polemičnih nasprotovanj Chomskyjevi teoriji generativne slovnice »kot odgovor na nezadostnost strukturalističnega in še posebej tvorbnopretvorbne jezika« (Kržišnik, 2004: 56).

Vodilni predstavniki kognitivne lingvistike, še posebej njena empirična veja, že dlje časa sistematično nasprotujejo klasični teoriji metafore in literaristom ter njihovemu pojmovanju mišljenja, vlogam metafore, metonimije in kategorizacije jezika ter razmerju med obliko (formo) in pomenom. Empirični ali izkustveni realizem poudarja naslednje teze (Lakoff, 1987: xv):

1. prepričanje v obstoj realnega sveta,
2. spoznanje, da realnost omejuje naše pojmovanje,
3. pojmovanje resnice, ki seže preko notranje zgradbe,
4. prepričanje v obstoj neomajne vednosti o svetu.

Kot pravijo izkustveni empiristi, nam prav naše telo omogoča mišljenje. S tem mislijo tako na abstraktno in ustvarjalno mišljenje kot na razmišljanje o snovnem svetu. Človeško mišljenje ni »oblika transcendentnega mišljenja, temveč raste iz narave človeškega organizma« (Lakoff, 1987: xv).

Najvidnejši predstavniki tega gibanja so George Lakoff, Mark Johnson in Raymond Gibbs. Ti znanstveniki so razvili teorijo o tem, kako ljudje zaznavamo, pojmujeemo in kategoriziramo svet okoli nas. In prav metafora, metonimija ter druge oblike metaforičnega jezika igrajo pomembno vlogo v teh procesih.

2.2.1.1 Metafore v vsakdanjem življenju

Kot trdita **George Lakoff in Mark Johnson** v svoji knjigi **Metaphors We Live By** (1980: 3) in kot je videti v predstavitvi klasičnega pogleda na metaforo, je očitno, da klasična teorija povezuje metaforo z ezoterično in domišljjsko rabo jezika. Z vidika tradicionalistov so metafore »sredstvo pesniške domišljije in govorniškega izražanja – bolj predmet nenavadnega kot običajnega jezika. Še več, metaforo povečini dojemajo le kot značilnost jezika, stvar besed, ne pa misli in dejanj« (Lakoff in Johnson, 1980: 3). Večina jezikoslovcev metaforo dojema kot 'podaljšek' dobesednega jezika ali pa jo prihrani za posebna jezikovna področja, kot so novinarstvo, poezija ali oglaševanje.

Prav nasprotno pa kognitivni lingvisti trdijo, da je »metafora prevladujoča v vsakdanjem življenju, ne samo v jeziku, ampak tudi v mišljenju in delovanju. Temelj našega pojmovnega sistema, v okviru katerega mislimo in delujemo, je metafora«

(Lakoff in Johnson, 1980: 3). Zato so metafore plod našega pojmovnega sistema in sestavljajo bistven del človeške misli, mišljenja in domišljije. Kot pravita Lakoff in Johnson, »pojmi, ki vladajo našim mislim, niso le stvar razuma, ampak prevladujejo tudi v našem vsakdanjem delovanju, vse do najmanjših podrobnosti. Naše pojmovanje oblikuje naše zaznave, naše doživljanje sveta in naše odnose z drugimi ljudmi. Naš pojmovni sistem torej igra osrednjo vlogo v določanju našega vsakdana« (Lakoff in Johnson, 1980: 3). Če je torej ta pojmovni sistem pretežno metaforičen, potem je vse, kar izkusimo in počnemo vsak dan, stvar metafore.

Eno od raziskav na to temo je izvedel tudi **Raymond Gibbs**, ki je, tako kot Lakoff in Johnson, ugotovil, da je metaforični jezik močno prisoten v mnogih 'nepesniških' kontekstih. Gibbsova knjiga **The Poetics of Mind** (1994) raziskuje 'nepoetične', vsakdanje kontekste, v katerih se pojavlja metafora. Študija trdi, da metafora predstavlja spoznavni mehanizem, ki sodeluje v osnovnih spoznavnih procesih, kot so reševanje problemov, sodbe o podobnosti, sklepanje po analogiji, kategorizacija itn. (Shen, 1999: 1702). Gibbs navaja primere, ki kažejo na očitno metaforičnost jezika, uporabljenega v kontekstih znanosti, politike, prava, umetnosti in proučevanja kulture. Avtor trdi (v Shen, 1999: 1703), da metaforični jezik prevladuje v vseh teh kontekstih, ter da igra pomembno vlogo v pojasnjevanju, prepričevanju, reševanju problemov itd.

Dejstvo, da sta naš jezik in naše mišljenje večinoma metaforična, poudarja **George Lakoff** tudi v svoji knjigi **Women, Fire, and Dangerous Things** (1987). V njej Lakoff trdi, da metafora prežema jezik do te stopnje, da je večina našega mišljenja metaforična. Način, na katerega zaznavamo svet okoli nas, praviloma temelji na naših čutnih zaznavah in se odraža v nagnjenosti k temu, da tudi najabstraktnije pomene izrazimo z metaforami.

2.2.1.2 Pojemna shema

Po kognitivni analizi je metafora definirana kot sredstvo, s katerim lahko abstraktne izkušnje pojmuje skozi tiste bolj konkretne (Lakoff, 1987: 288). Lakoff trdi, da je mnogo področij našega izkustvenega življenja sestavljenih iz majhnega števila pojmovnih shem, kot je na primer shema VSEBOVANJE. To je pojemna shema nekakšne posode, ki ima notranjost in zunanost, ter obstaja v trodimenzionalnem prostoru. Metaforično se prenaša na več drugih neprostorskih domen. Jezik ali miselni procesi so pojmovani kot posode, na primer **prazne besede** ali **biti v zmoti**.

Še ena taka pojemna struktura, ki jo opisuje Lakoff, so potovanje in njegovi deli, torej shema IZVOR-POT-CILJ, v kateri je življenje pojmovano kot potovanje, na primer v izreku *Vrtimo se v krogih*. Naslednji primer pojmovne sheme je

usmeritev SPREDAJ-ZADAJ. Ta shema lahko označuje tudi človeško telo, saj je sprednja stran telesa obrnjena v smer, v katero se običajno gibljemo. Tako lahko to shemo uporabimo tudi za pojmovanje časa. Prihodnost leži pred nami (*gremo naprej v prihodnost*), preteklost pa za nami in našim telesom (*gledati nazaj v preteklost*) (Lakoff, 1987: 271). Drugi primeri pojmovnih shem so SREDIŠČE-OBROBJE, GOR-DOL, DEL-CELOTA itd.

Iz teh primerov lahko vidimo, da večina pojmovnih shem temelji na tem, kako doživljamo svoje telo. To pojasnjuje tudi, zakaj je po mnenju kognitivnih lingvistov sploh možna metaforična preslikava. Zaradi naših vsakdanjih izkušenj in načina zaznave sebe in drugih v svojem okolju, pa tudi našega odnosa do drugih ljudi, na metaforičen način pojmujeemo tudi svoje vedenje in svet okoli nas (Gibbs, 1993: 253). Tako nastanejo konceptualne metafore.

2.2.1.3 Konceptualna metafora

Kognitivna lingvistika razlikuje dve vrsti metafor. Ena je tako imenovana 'pesniška' metafora ali jezikovna metafora, ki jo poznamo iz literarne teorije. Druga je miselna metafora, ki jo Lakoff in Johnson imenujeta konceptualna metafora. Pomembno pa je, da obe – jezikovna in konceptualna metafora – izhajata iz istega spoznavnega materiala. »Razlika med njima je v sredstvu ali mediju, prek katerega se izražata; konceptualna metafora služi kot podlaga za človeške miselne procese, jezikovna metafora pa te pojmovne strukture predstavlja drugim ljudem prek semiotičnih medijev našega glasu in kretenj« (Hart, 1995: 5).

Konceptualna metafora povezuje dve izkustveni področji. Eno je snovno, konkretno področje dobro znanega zunanjega sveta, drugo pa je abstraktno, ne tako dobro definirano področje v naših mislih. Prvo se imenuje 'izvorna domena', drugo pa 'ciljna domena'. Ciljna domena konceptualne metafore določa splošni pomen jezikovne metafore. V izrazu *bruhati ogenj* na primer domena 'ognja' izraža domeno 'jeze'. To pomeni, da jezo razumemo skozi koncept ognja, kar kaže na konceptualno metaforo JEZA JE OGENJ« (Lakoff, 1987: 288). Tak pogled zagovarja tudi Croft, ki trdi, da »igrajo domene osrednjo vlogo v definiciji metafore kot preslikave pojmovne strukture z ene domene na drugo« (1993: 335).

Ves jezik seveda ni metaforičen. Če preskočimo plot na travniku, to ni metafora. Opisovanje zakonske nezvestobe kot skakanje čez plot pa je metafora. Konceptualna metafora je preprosto dejanje pojasnjevanja ali opisovanja ene izkušnje s pomočjo druge.

Eno glavnih načel kognitivne lingvistike v povezavi z metaforo lepo povzameta Lakoff in Johnson: »Metafore kot jezikovni izrazi so možne natanko zato, ker imamo ljudje metafore v svojih pojmovnih sistemih« (1980: 6).

2.2.1.4 Utelešenje

Metafore niso le vsakdanji pojav, ampak tudi izhajajo iz našega splošnega poznavanja sveta. In od kod najprej dobimo to splošno znanje? Kognitivna lingvistika trdi, da je za naše razumevanje abstraktnih pojavov ključna naša sposobnost razmišljati metaforično o običajnih rečeh, dogodkih in ljudeh. Res vemo veliko stvari o svetu okoli nas, toda tisto, s čimer smo najbolj seznanjeni in kar najbolj čutimo, so naša lastna telesa. Zato »o abstraktnih pojmi, kot so resnica, ljubezen, pravica in prijateljstvo, govorimo kot o konkretnih stvareh, s katerimi lahko rokujemo« (Gibbs in Wilson, 2002: 533).

Gibbs in Wilson (2002: 534) predstavita primer abstraktnega pojma, ki ga lahko opišemo z metaforami, nanašajočimi se na konkretne predmete. Navajata pesem Ernesta Hemingwayja *Ultimately*, v kateri resnica dobi lastnosti snovnega predmeta in jo lahko dobesedno izpljunemo:

*Skušal je izpljuniti resnico;
sprva so bila njegova usta suha,
na koncu je iz njega kar kipel;
ko mu je resnica kapljala z brade.*¹⁵

Izhajanje iz človeškega telesa, trdi Gibbs, je tisto, kar naredi dobro literarno delo. »Obstaja temeljna, čeprav nevidna povezava med telesnostjo, še posebej opisovanjem telesnih dejavnosti, in tem, kako razmišljamo o raznih telesnih in netelesnih pojmi. Pisatelji kot Ernest Hemingway nam domišljeno prikažejo na človeškem telesu utemeljene pojme v novi luči, tako da jih navadni bralci razumejo, ker imajo tudi sami podobne izkušnje« (Gibbs in Wilson, 2002: 534).

Raziskave s področja kognitivne lingvistike trdijo, da pomemben del metaforične misli in jezika izhaja iz lastnosti človeškega telesa. »Veliko izvornih domen konceptualnih metafor ima svoje korenine v prevladujočih vzorcih telesnih dejavnosti« (Gibbs in Wilson, 2002: 534). In za vsako od teh metaforičnih preslikav med telesom in pojmom, ki ga opisuje metafora, obstaja več zapletenih vzorcev pojmovnih shem. Ker smo telesna bitja in bivamo v določenem okolju, je vse, kar doživimo in spoznamo, povezano z našimi telesi in s svetom okoli nas. Kako bi na primer popolnoma okroglemu bitju, ki živi v svetu brez gravitacije, razložili, kaj je *gor* in *dol*?

Naša telesa so temelj, na katerem gradimo svoje zaznave o mnogih abstraktnih pojmi. Na primer, ko govorimo o življenju ali ljubezni kot o nekakšnem

---

¹⁵ V izvorniku: *He tried to spit out the truth;
Dry-mouthed at first,
He drooled and slobbered in the end;
Truth dribbling down his chin.*

potovanju, s tem kažemo na naše telesne zaznave, ki jih kot ljudje doživljamo, ko se gibljemo od neke začetne točke po določeni poti, da bi dosegli nek cilj. Na tej utelešeni, konceptualni preslikavi temelji tudi splošna raba ustaljenih izrazov, kot so *moje življenje se je znašlo na razpotju, najin odnos je odrinila na stranski tir* ali *naredi prve korake na poti življenja* (Lakoff in Johnson, 1987).

Še en primer je zgoraj omenjena pojmovna shema VSEBOVANJE, na kateri temelji veliko metaforičnih konceptov. Tukaj svoja telesa in njihove dele (glavo, trebuh, usta itd.) doživljamo kot posode. In ko je posoda – na primer usta – odprta, lahko govorimo, jemo, pijemo, zehamo itd., ko pa posodo zapremo, sledi le tišina. Utelešenje sheme VSEBOVANJE se kaže tudi v primerih, kjer predmete ali podatke vzamemo ven iz ust ali glave govorca, kot v *izbij si to iz glave* ali *pobrskej po svojih možganih*, kjer oba primera namigujeta na to, da ima oseba v glavi neke predmete, ki jih je možno odstraniti (Gibbs in Wilson, 2002: 542). Posebno vrsto metafore VSEBOVANJE je opisal Michael Reddy leta 1979 v svojem eseju 'The Conduit Metaphor'. Izraz 'conduit metaphor' bi lahko v slovenščino prevedli kot 'metafora poti'. V skladu z njo velja: »RAZUM JE POSODA, IDEJE SO PREDMETI in sporazumevanje pomeni, da vzamemo te ideje ven iz možganov, jih preoblikujemo v besede, nato pa jih pošljemo drugim ljudem« (Lakoff, 1987: 450; Reddy, 1993).

Kot vidimo, utelešenje dejavnosti pomaga ljudem razumeti tudi najbolj abstraktne ideje in dogodke (npr. sporazumevanje). Na tak način lahko ljudje razširimo delovanje naših teles na vsa področja svojega obstoja. Gibbs pravi temu 'action mapping' ali preslikava dejanj. Take preslikave ustvarijo trajne metaforične koncepte, katerih temelj je človeško telo. »Tako je veliko simbolov, ki so na prvi pogled abstraktni, pravzaprav zasidranih na temeljih človeškega telesa; prav v nasprotju s široko priznano teorijo, da so zaznave višjega reda odvrnjene stran od vsakdanjih izkušenj« (Gibbs in Wilson, 2002: 550).

Gibbs in Wilson ne trdita, da je delovanje naših teles podlaga za prav vse vidike metaforičnega razmišljanja in jezikovnega izražanja. Nekaj metaforičnega jezika temelji na domenah, ki niso strogo vzeto 'utelešene'. Trdita pa, da je večina vsakdanjih pojmovnih struktur zgrajena in oblikovana s pomočjo prevladujočih vzorcev delovanja telesa (Gibbs in Wilson, 2002: 551).

2.2.1.5 Dobesedni in metaforični jezik

Kot smo videli v prvem delu naloge pri opisu klasičnih teorij metafore in kot trdita Lakoff in Johnson (1980), klasični pristop k metafori predvideva, da:

1. razum in njegove kategorije odslikavajo 'objektivno' realnost,
2. 'dobesedni' jezik odseva razum tako, da povzema 'objektivne' resnice o zunanjem svetu.

Torej bi iz tega lahko logično sklepali, da sta razum in jezik po svoji naravi dobesedna. Iz teh predvidevanj sledi, da se »metaforične izjave razlikujejo od pravega razumevanja in je metaforični pomen jezikovnih izrazov podrejen (jezikovno, logično, psihološko) dobesednemu pomenu, ki ima pomembnejši položaj« (Shen, 1999).

Eden od velikih filozofov, ki je zagovarjal tak pristop k razlikovanju dobesednega in metaforičnega jezika, je Hobbes. Zanj je »splošen namen jezika prenašanje naših misli v besede in naših besed v naše misli« (v Shen, 1999: 1701). Po njegovem mnenju je glavna raba jezika namenjena temu, da »pokažemo drugim znanje, ki smo ga pridobili, torej da drug drugega poučujemo in si svetujemo« itd. Poleg te rabe obstaja tudi zloraba, ki se pojavi, kadar ljudje »uporabljajo besede metaforično, to je drugače, kot je njihov prvotni pomen, in tako goljufajo druge ljudi« (v Shen, 1999: 1702). Že sama beseda *zloraba* nam pove, kako odklonilen odnos je Hobbes imel do metafor. Hobbes torej predstavlja podtezo klasičnih teorij metafore, ki pravi, da je metafora neresnična.

Gibbs ta pristop k metafori zavrne v svoji (zgoraj omenjeni) knjigi *The Poetics of Mind*, kjer predstavlja prepričljive razloge proti domnevi, da se 'običajen' pomen pojavlja v 'dobesedni' obliki. Pokaže tudi, da je težko najti sprejemljivo opredelitev termina 'dobeseden' in pravi, da »iskanje teorije o tem, kaj je dobesedno v jeziku in razumu, ni prineslo jasnih odgovorov na to, kaj pomeni dejstvo, da govorimo in mislimo dobesedno. Preprosto povedano: ne obstaja nikakršna temeljita razlaga dobesednega pomena. Kar pojmuje pod 'dobeseden', je odvisno od različnih okoliščin, vključno s kulturo, posameznikom, sobesedilom in nalogo besedila« (v Shen, 1999: 1702).

Nasprotno od Hobbesa in drugih 'klasikov' Gibbs meni, da je človeško mišljenje sestavljeno iz različnih poetičnih ali metaforičnih procesov. Metafora, metonimija, ironija in drugi tropi odsevajo naše razmišljanje (kot pravi druga domneva klasičnih teorij), le da odsevajo pojmovne strukture, ki izvirajo iz naših dejanskih telesnih izkušenj in ki sestavljajo osnovne sheme, skozi katere zaznavamo svoja doživetja in zunanji svet (Shen, 1999: 1702).

Gibbs nasprotuje tudi t. i. 'standardnemu pragmatičnemu modelu', ki pravi, da je najprej treba aktivirati dobesedni pomen in šele, če ta stopnja ne da ustreznih rezultatov, izpeljemo metaforično interpretacijo. V skladu s klasičnim pogledom metaforični jezik krši norme sporazumevanja in torej zahteva dodatne miselne postopke. Gibbs temu standardnemu pragmatičnemu modelu nasprotuje in trdi, da v nekaterih primerih prej izpeljemo metaforični pomen kot dobesednega, in to brez kršenja pomenskih pravil ali načel sporazumevanja. Menim, da je to ena najpomembnejših razlik med klasično teorijo metafore in kognitivno lingvistiko.

In kako Gibbs dokazuje, da ima prav? Poglejmo naslednji dvogovor:

Janko: *Prideš ta vikend na študentsko zabavo?*

Metka: *Mar ne veš, da bo tam Simon?*

Metka sicer ne odgovori neposredno na Jankovo vprašanje, poda pa veljaven odgovor, če privzamemo, da Janko ve, da Metka noče srečati Simona na zabavi (tj. ne mara svojega nekdanjega fanta Simona in nikoli ne bi šla na zabavo, ki bi se je udeležil on). Metkin »dobesedni jezikovni izrek ne določa dovolj natančno tistega, kar je želela sporočiti v sobesedilu; saj je res mislila, kar je povedala, želela pa je sporočiti še malce več, kot je dejansko rekla« (Gibbs in Wilson, 2002: 457).¹⁶ Takšni dvogovori se neprestano dogajajo v naših vsakdanjih življenjih, klub temu pa do nesporazumov glede pomena prihaja le redko. To je zato, pravi Gibbs, ker večina ljudi prepozna takšne prikrita pomene preden sploh začnejo z dobesedno razčlemba besedila. Obstajajo tudi fraze, ki jih uporabljamo vsak dan, a se sploh ne zavedamo njihovega dobesednega pomena (npr.: *Na zdravje!* ko trčimo s kozarci).

Na podlagi svojih raziskav Gibbs trdi tudi, da poslušalci ali bralci pogosto razumejo figurativne pomene povedi – metafore, metonimije, sarkazem, frazeme, rekla – brez dobesedne razčlemba, kadar jih srečajo v ustreznem sobesedilu. »Ljudje lahko razumejo metaforični pomen (npr. *Ti si pa res pravi prijatelj*, ki pomeni *Ti pa nisi pravi prijatelj*) prav tako hitro ali še hitreje kot dobesedni pomen. Torej klasični pogled, ki pravi, da metaforični jezik zahteva dodaten miselni napor, da ga lahko razumemo, nima večje psihološke veljave« (Gibbs in Wilson, 2002: 459).

2.2.1.6 Metafora in kultura

Ker metafore temeljijo na izkušnjah, skupnih vsem ljudem, lahko zlahka najdemo podobnosti med različnimi kulturami, čeprav obstaja tudi precej razlik. To nas spomni tudi na trditev kognitivne lingvistike, da je jezik delno pogojen s pojmovnimi strukturami v našem razumu.

Kot je mnogo sociolingvistov ugotovilo že pred časom in kot trdi Lakoff (1987: 446), nosimo ljudje v svojih mislih velike zbirke slik sveta okoli nas, odvisno od tega, kateri kulturi pripadamo. Slovenci imamo na primer precej jasno podobo Triglava, Helene Blagne, gasilske veselice, štrukljev, potice itd., ki se lahko razlikujejo od podob istih predmetov, kot jih vidijo tujci. Kot sem omenila že prej, so podobe zgrajene na osnovi naših izkušenj in oblikujejo t. i. pojmovne sheme. Običajne podobe niso odvisne od konteksta, ampak so zasidrane v podzavesti, ker naj bi nosili podobe nekaterih predmetov, recimo žirafe, v svojih možganih več let, ne da bi morali pomisliti nanje.

---

¹⁶ Glej razdelek 2.1 ter razliko med jezikovnim in intendiranim pomenom pri dualistih.

Gibbs povezuje metaforo in kulturo rekoč, da »moramo misliti o metafori kot o spoznavni mreži, ki se razteza čez posameznikov razum in se širi v civiliziran svet« (v Hamilton, 2004: 111). Povedano drugače, mišljenje »se zgodi, ko se telo sreča z zunanjim svetom« (v Hamilton, 2004: 111). Po Gibbsovem mnenju metafora ni samo proces, ki veže skupaj več posameznikov, ampak kar cele kulture. Ko obravnavamo metaforo v takšnih antropoloških razsežnostih, ne proučujemo le njenega pomena za razum vsakega posameznika, temveč tudi njeno vlogo okviru širšega kulturnega okolja. Potem, trdi Gibbs, razumemo, da je, čeprav metafora lahko izvira iz osebnih telesnih izkušenj posameznikov, prav tako mogoče, da se ljudje »učimo konceptualnih metafor prek svojih jezikovnih izkušenj;« in z 'jezikovnimi izkušnjami' Gibbs gotovo misli tudi na kulturne izkušnje (Hamilton, 2004: 111).

Kognitivna lingvistika trdi, da ima vsaka kultura svoje konceptualne metafore (Lakoff in Johnson, 1980: 8; Hamilton, 2004: 111). Ne povezujejo vse kulture nekega predmeta ali postopka z istim abstraktnim pojmom. Na primer, v naši kulturi prevladujejo konceptualne metafore ČAS JE DENAR, ČAS JE OMEJENO SREDSTVO in ČAS JE DRAGOCENA DOBRINA. Ravno zato rečemo: 'S teboj ne bom *zapravljal* časa' ali '*Prihranite* čas in pojdite po bližnjici'. Ti preprosti primeri kažejo, da uporabljamo naše vsakdanje izkušnje z denarjem za pojmovanje časa. »To metaforo je angleščina začela uporabljati med industrijsko revolucijo, ko so začeli ljudje plačevati za delo po količini časa, ki so ga vanj vložili« (Lakoff v Kante, 1998: 318). Kot pravita Lakoff in Johnson (1980: 9), to ni »edini možen način, na katerega ljudje zaznavamo čas, ampak izhaja iz naše kulture. Obstajajo kulture, v katerih čas ni nobena od zgoraj naštetih reči.« Seveda je to res. Če bi na primer odpotovala v Tibet ali Nepal, bi morala svoj konceptualni sistem prilagoditi tistemu, ki ga imajo tamkajšnji ljudje. Saj če bi budističnemu menihu dejala, naj ne zapravlja svojega časa s sedenjem na tleh in z gledanjem v zrak, verjetno ne bi imel niti najmanjšega pojma, o čem govorim.

Pogosto navajan primer kulturno pogojenega pojma iz Lakoffove in Johnsonove teorije je konceptualna metafora PREPIR JE VOJNA. Seveda si prepír predstavljamo kot vojno v naši kulturi, ker se med prepíranjem branimo, napadamo, zmagujemo ali izgublamo itd. A poskusimo si zamisliti kulturo, v kateri prepíra ne bi videli kot vojne (Lakoff in Johnson, 1980: 5):

Predstavljajte si kulturo, v kateri prepír vidijo kot ples, sodelujoči so videti kot nastopajoči in cilj je odplesati uravnoteženo in na pogled prijetno. V taki kulturi bi ljudje gledali na prepíre drugače, jih drugače doživljali in izvajali ter drugače govorili o njih. A *nam* se verjetno sploh ne bi zdelo, da se prepírajó; preprosto bi počeli nekaj drugega. Prav nenavadno bi se nam zdelo opisovati to, kar počnejo, kot *prepiranje*.

2.2.2 Sodobna teorija metafore in kognitivna lingvistika v slovenskem prostoru

Zelo pomembna za prodor sodobne teorije metafore v slovenskem prostoru sta članka **Metafore, v katerih živimo tukaj in zdaj** ter »**Slike**« **časa v slovenskem jeziku** avtoric **Erike Kržišnik** in **Marije Smolić**.¹⁷ Oba članka se teoretično nanašata na Lakoffovo in Johnsonovo teorijo metafore v kognitivni lingvistiki.¹⁸

V prvem članku avtorici najprej pojasnjujeta, kako sta sami vstopili na področje kognitivne lingvistike – skozi proučevanje frazemov. V osrednjem delu nato obravnavata metafore v časopisju ob koncu 20. stoletja. Avtorici zanima, katera izkustvena področja se prekrivajo oziroma katera izvorna domena izraža katere ciljne domene. Kot Lakoff in Johnson tudi Kržišnikova in Smolićeva ugotavljata, da je domena vojne izhodišče za opisovanje ciljne domene spora ali prepira, v katerem se kaj dokazuje. Tako dobimo konceptualno metaforo DOKAZOVANJE JE VOJNA, ki je, kot sta ugotovili avtorici, v primerih iz slovenskih časopisov letnika 1999 jezikovno izražena za področje gospodarstva. Deset let prej, torej leta 1989 se je ista konceptualna metafora kazala predvsem v besedilih, ki so opisovala medije (1999: 72–73).

Druge konceptualne metafore, ki jih avtorici navajata, so (1999: 74–76):

- IDEJE SO RASTLINE, uporabljeno za področje politike – *To ni zraslo na njegovem zelniku.*
- VEDENJE (RAZUMEVANJE) JE VIDENJE – *V Sovjetski zvezi so prišle na dan neprijetne podrobnosti.*
- POLITIČNO DELOVANJE JE ŠAHOVSKA IGRA – *Miloševiću omogočajo, da šahira z Natom.*
- ŽIVLJENJE JE IGRA NA SREČO – *Zahod nima nikakršnih skritih adutov.*
- ŽIVLJENJE JE ODRSKA IGRA – *Partija si še vedno prisvaja vodilno vlogo.*
- GOSPODARSTVO JE BOLNIK – *Poslovanje je ozdravljeno.*
- STRAST JE OGENJ – *Jugoslovanski funkcionarji podžigajo strah.*
- VZNEMIRJENJE JE VROČINA – *Mednacionalni odnosi na Kosovu na vrelišču.*

---

¹⁷ Kržišnik, E. in M. Smolić (1999): 'Metafore, v katerih živimo tukaj in zdaj.' V: E. Kržišnik (ur.): 35. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 61–80. Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Ljubljana.

Kržišnik, E. in M. Smolić (2000): 'Slike časa v slovenskem jeziku.' V: I. Orel (ur.): 35. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 7–19. Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Ljubljana.

¹⁸ To nam na primer pove že podobnost med naslovoma knjige *Metaphors We Live By* (Lakoff in Johnson, 1987) in članka 'Metafore, v katerih živimo tukaj in zdaj' (Kržišnik in Smolić, 1999).

- NEČUSTVENOST JE HLAD – *Današnja Evropa je hladna, preračunljiva.*

Avtorici v članku izpostavita tudi možnosti, ki jih kognitivna teorija ponuja jezikoslovju. Trdita, da omogoča primerjavo med konceptualnimi sistemi različnih jezikov, hkrati pa nam pomaga prek ozaveščanja o jezikovnem izražanju metaforičnih konceptov vzpostaviti odnos do resnice (Kržišnik in Smolić, 1999: 71).

V drugem članku »**Slike**« **časa v slovenskem jeziku** avtorici nadaljujeta svojo razpravo in predvsem izpostavljata čas kot enega najabstraktnejših konceptov, ki ga lahko dojamemo le skozi pojmovanja bolj konkretnih izkušenj. Po Lakoffu in Johnsonu avtorici navajata konceptualni metafori ČAS JE PREMKAJOČI SE PREDMET in (zgoraj omenjeno) ČAS JE DENAR. Prva konceptualna metafora je izkušnjska, povezana z opazovanjem človeškega življenja med rojstvom in smrtjo ali z opazovanjem narave. V prvem primeru jo lahko ponazorimo, 'naslikamo', z daljico ali črto, v drugem primeru pa s krogom ali spiralo (Kržišnik in Smolić, 2000: 11). Druga konceptualna metafora ČAS JE DENAR je (kot smo ugotovili že zgoraj) povezana s kulturo in vključuje dve drugi konceptualni metafori, in sicer ČAS JE OMEJENO SREDSTVO in ČAS JE DRAGOCENA DOBRINA.

Iz zaporedja teh dveh konceptualnih metafor (ČAS JE PREMKAJOČI SE PREDMET in ČAS JE DENAR) lahko vidimo, da je prva precej bolj kulturno univerzalna, saj se nanaša na izkušnje, ki so skupne vsem ljudem, druga pa je novejšega nastanka in tudi kulturno pogojena. Kržišnikova in Smolićeva pa sta pravzaprav z analizo jezikovnega gradiva ugotovili, da sploh nimamo dveh ločenih konceptualnih metafor – ene izkušnjske in ene kulturne. Trdita namreč, da metafora ČAS JE PREMKAJOČI SE PREDMET obsega tudi metaforo ČAS JE DENAR, saj je tudi denar pojmovan kot premikajoči se predmet. Kot dokaz navajata naslednje primere iz SSKJ: *denar je pošel, denar se steka v blagajno, obtok denarja, tekoči račun, tekoče obresti* itd. (2000: 12). Iz tega lahko sklepamo, da moramo biti zelo previdni pri oblikovanju konceptualnih metafor ali pri sklepanju, katere jezikovne metafore so odraz katerih konceptualnih metafor.

3 NOGOMET IN DRUŽBA

3.1 KRATKA ZGODOVINA RAZVOJA NOGOMETA

Po nekaterih virih so nogomet izumili na Kitajskem tri tisoč let pred našim štetjem. Tako imenovanemu kitajskemu 'rumemenemu kralju' Huang Tiju pripisujejo iznajdbo igre, ki se je imenovala *zu qui*. Zu pomeni udariti z nogo, qui pa je žoga

(Elsner, 1997: 7). Podobne igre z žogo prikazujejo tudi različne najdene podobe v antični Grčiji, pri Rimljanih in na Japonskem. Tudi v Južni Ameriki, pri ljudstvih Majev in Aztekov, je bila igra z žogo popularna in kulturna, na žalost pa njihovih pravil danes ne poznamo (Elsner, 1997: 7).

Stari Rimljani naj bi nato v svojih osvajalskih pohodih pripeljali igro v današnjo Francijo in Britanijo, kjer so v srednjem veku in v začetku novega veka poznali igro 's ciljem tekanja in borbe za žogo' (Elsner, 1997: 7). Tudi sam William Shakespeare naj bi uporabil besedo nogometaš ali žogobrc v svojem Kralju Learu. Tam Kent reče Oswaldu, oskrbniku pri Learovi hčerki Goneril: »*Pa tudi spodnesti ne, ti žogobrc zanikrni*« (Shakespeare v Vasle, 2002: 17).¹⁹ Današnji nogomet se je najverjetneje razvil iz iger, igranih v tistem času v Britaniji, nogometna igra, kot jo razumemo danes, pa se je oblikovala leta 1863 (Elsner, 1997: 7).

Tega leta so sprejeli osnovna pravila igre, ki veljajo še danes, ustanovljena pa je bila tudi Angleška nogometna zveza, nogometno združenje, ki se je tedaj ločilo od trdega ragbija. Najvažnejše spremembe pravil, ki so sledile kasneje, so bile (Elsner, 1997: 7):

1. zmanjšanje števila igralcev na 11 (leta 1879),
2. spremembe velikosti igrišča in prepoved igre z roko (leta 1871),
3. dovoljena igra enega igralca z roko; rojstvo vratarja (leta 1872),
4. sprememba pravila offside – nedovoljenega položaja (leta 1925).

Iz Anglije se je nogomet razširil po vsej Evropi, tudi na Dunaj, od koder naj bi po nekaterih virih prišel v Slovenijo. Dunaj je bil takrat glavno mesto avstro-ogrske monarhije, kamor smo po državni ureditvi takrat spadali tudi Slovenci. Kot protiutež nastajanju nemških nogometnih klubov v Mariboru, Celju in na Ptujju so leta 1911 Slovenci ustanovili prvi slovenski *footballski* klub Ilirija, prvo organizacijo, ki je združevala klube v Sloveniji pa smo dobili leta 1920, ko je bila ustanovljena Ljubljanska nogometna podzveza. Po drugi svetovni vojni so delovanje klubov spet obudili v Nogometni zvezi Slovenije, ki je delovala v okviru Nogometne zveze Jugoslavije s sedežem v Beogradu. Po ustanovitvi slovenske države se je Nogometna zveza Slovenije (NZS) osamosvojila in bila kot enakopravna članica leta 1992 sprejeta v Svetovno nogometno organizacijo (FIFA), leta 1993 pa tudi v Evropsko nogometno organizacijo (UEFA) (Elsner, 1997: 9).²⁰

---

¹⁹ V originalu: *Not tripped neither, base football player.*

²⁰ Več o zgodovini NZS na spletni strani <http://www.nzs.si/2000/zgod.html>.

3.2 DRUŽBENI POMEN NOGOMETNE IGRE

V zadnjih nekaj desetletjih je nogomet postal pomemben dejavnik v sodobni družbi. Svetovna nogometna organizacija FIFA ima več članic (kar 204) kot Združeni narodi (187) in v nogometu se letno obrne 280 milijard ameriških dolarjev. Na svetu je 242,378.000 aktivnih igralcev nogometa, 1,5 milijona ekip in 305.000 klubov. To nam pove, da se z nogometom ukvarja kar 3,66 odstotka svetovnega prebivalstva. Da ne govorimo o navijačih, ki jih je na milijarde (Vasle, 2002: 10). V Sloveniji je 25.761 registriranih igralcev in igralk (amaterskih in profesionalnih skupaj).²¹

Največ navijačev v zadnjih desetletjih je nogomet pridobil z razcvetom televizije in postal splošen predmet pogovora v vsakdanjem življenju mnogih ljudi. Že leta 1997 so strokovnjaki na forumu Unesca napovedali, da se bo šport, na čelu z nogometom, povzpел na tretje mesto med svetovnimi industrijami in bo v tesni povezavi z množičnimi mediji, ki bodo na vrhu lestvice (Vasle, 2002: 10). To dokazujejo tudi najnovejši podatki. Evro 2004 na Portugalskem je bil najbolj gledan dogodek doslej, saj si je televizijske prenose skupno ogledalo kar 845 milijonov gledalcev, celo 26 odstotkov več kot Evro 2000 na Nizozemskem in v Belgiji (617 milijonov).²² Prav posebno poglavje pa se je za nogomet, tako kot za ostale športe, začelo z razmahom interneta. Ta elektronski medij je nogometu omogočil zares globalno razširjenost, saj lahko večino pomembnih tekem prek interneta gleda takorekoč kdorkoli na svetu. Uradna spletna stran Evra 2004 <http://www.euro2004.com> je v samo nekaj mesecih (od 21. marca 2004 do zdaj) dosegla rekord z več kot pol milijarde ogledov strani, skoraj trikrat več, kot je bilo ogledov uradne strani Evra 2000 (129 milijonov).²³

3.2.1 Nogomet in propaganda

Ta planetarna popularnost nogometa spodbuja tudi mnoge strasti, na primer nacionalizem. Zmage nacionalnih ekip so pogosto izrabljene tudi kot sredstvo propagande. Že pogled v zgodovino nam pove, da je šport služil tudi kot način političnega izražanja. Rimski cesar Neron je večino svojega časa preživel v areni, gledal gladiatorje in prijazno odzdravljaj množici. Tudi Hitler in Mussolini sta šport dobro izrabila v politične namene, Franjo Tuđman pa je na primer izjavil, da je

---

²¹ Podatek NZS, vir: <http://www.nzs.si/2000/nzs.html>.

²² Podatki UEFA, spletna stran: <http://www.euro2004.com/News/Kind=1/newsId=200715.html>.

²³ Podatki na spletni strani <http://www.euro2004.com/News/Kind=1/newsId=205846.html>.

hrvaška nogometna ekipa na enem svetovnem prvenstvu naredila več za domovino kot hrvaška diplomacija v petih letih (v Geršak, 1998a).

Velike interesne skupine, od industrialcev, politikov, raznih državnih institucij, različnih verskih skupnosti, pa vse do pop zvezdnikov že od nekdaj podpirajo klube, da bi postali bolj prepoznavni. Na primer italijanski premier Silvio Berlusconi je predsednik AC Milana, znani dirkač Michael Schumacher je sponzor kluba iz Kölna, pevec Elton John je bil vrsto let predsednik nekdanjega angleškega prvoligaša Watforda, židovska skupnost v Amsterdamu je lastnica nogometnega kluba Ajax, v nekdanji Jugoslaviji pa sta bila dva znamenita beograjska kluba v rokah policije (Crvena zvezda) in vojske (Partizan).

3.2.2 Čustveni naboj nogometne igre

Res so mediji nogomet približali milijardam ljudi, za njegovo vesplošno popularnost pa je verjetno zaslužno čustveno bogastvo, ki ga vzbuja. Vsaka nogometna tekma je zgodba zase, v prostoru in času, kjer igralci in gledalci tvorijo posebno celoto. Lahko bi rekli, da je prvovrsten spektakel s svojo vizualno podobo, saj se na tribunah pojavljajo prave scenske koreografije. V vesplošnem valovanju ljudskega navdušenja navijači doživljajo vrsto čustev, ki so tudi sicer del življenja: veselje, žalost, trpljenje, strah, sovraštvo, občudovanje, občutek nepravčnosti itd. Tako postanejo del dogodka. Ljudje sicer občudujejo lepoto igre, tehnično dovršenost, iznajdljivost igralcev, a prav navijaška strast je tisto, kar da igri pravi pomen, občutek, da sodelujejo v negotovi zgodbi, ki poteka pred njihovimi očmi in na katero je celo mogoče vplivati (Geršak, 1998b).

Juan Vasle, slovensko-argentinski športni novinar in operni pevec, v svoji knjigi **Fuzbal, tango in polka** poudarja, da je nogomet pojav, ki nima razumske razlage, in takole opisuje posebne razsežnosti nogometne igre (Vasle, 2002: 10–11):

Nogomet je strast, ki živi, obstaja in se bliskovito širi na podlagi emocij. Tu pa se marsikatera debata konča. Tisti, ki ni nikoli doživel nepopisne sreče, ko žoga v ključnem trenutku zatrese nasprotnikovo mrežo, ali neznosnega razočaranja, ko se mu posmehuje iz lastne, ne ve, kaj je to nogomet. Kdor ni čutil mravljincev ob prihodu na stadion, kjer se tre sto tisoč gledalcev, bo težko opazil, kje se skriva privlačnost igre, ki lahko ustavi vojne in jih tudi povzroča, ki ima tako moč, da omrtvi cela mesta, ustavi industrijo, preloži pomembne sestanke državnikov [...].

Seveda vsi navijači ne doživljajo teh čustev enako močno: strast, spol, stopnja zagretosti in socialni položaj spodbujajo ali omejujejo čustveni odziv. A zgodba s koncem tekme še zdaleč ni zaključena. V nešteti variacijah se pojavlja še zunaj igrišča, v baru, na ulici, v pisarni, ob tovarniškem stroju, v delavskih

menzah, v šolah, kjer navijači še dolgo po tekmi neutrudno razpravljajo o vzponih in padcih, pravici in krivici, sreči in nesreči, izkoriščenih in zamujenih priložnostih (Geršak, 1998b).

3.2.3 Nogomet kot spektakel

Nogometna igra je več kot samo igra. V njej gre tudi za »prestíž, posel ter animacijo in identifikacijo najširših množic« (Božič v Pikalo, 2001: 11), predvsem zato, ker združuje vse elemente, ki jih pozna antična drama. Tak naboj je zagotovo katarza, *gr. katharsis*, kot nas v Poetiki uči Aristotel, brez katere ni dobre in zanimive zgodbe, za katero je zaželeno, da vsebuje še konflikt, torej spor, da bi lahko do katarze sploh prišlo. »Nogomet je gotovo disciplina, ki gledalcem s svojimi preprostimi pravili nudi prav tako olajšanje, ne glede na to, za koga so navijali, igralcem pa dejansko katarzo, očiščenje, kot v kakšni starogrški drami« (Pikalo, 2001: 11).

»Kot otrok nisem nikoli hodil v gledališče, čeprav imam teater rad, to pa preprosto zato, ker v kraju, kjer sem odraščal, gledališča ni bilo – namesto tega sem ob nedeljah hodil na nogometni stadion in gledal nogometne predstave,« piše v svoji knjigi **Evropa 2000 – igrivo bojišče narodov** pisatelj **Matjaž Pikalo** in nadaljuje: »Igralci na igrišču so bili moji Hamleti, ki so namesto z lobanjo igrali z žogo in se skupaj z mano nemo spraševali 'biti ali ne biti'. [...] Igrišče je postalo veliko gledališče na prostem, kjer se je igrala ena sama predstava – nogometna, ki ji je z navdušenjem ali pa z razočaranjem, odvisno od njenega razpleta oziroma katarze, prisostvovala množica gledalcev na tribuni« (2001: 93–94). Iz teh opisov lahko sklepamo, da Pikalo pojmuje nogomet v skladu s konceptualno metaforo **NOGOMET JE ODRSKA IGRA**.

Američan **Cristopher Merrill** je napisal literarno delo **The Grass of Another Country**, v katerem opisuje nogometno prvenstvo v Italiji leta 1990 s posebno metaforo, namreč, da je nogometna tekma v modernih časih tisto, kar so bile v antičnem Rimu gladiatorske igre. Rimski kolosej oziroma arena, kakršno je za ljudstvo, lačno 'kruha in iger', postavil Neron, je zanj prispodoba stadiona, na katerem se neusmiljeno in do končne zmage borijo nogometaši, ki jih vidi kot sodobne gladiatorje (Merrill v Pikalo, 2001: 94). Polni stadioni po vsej Evropi in svetu temu pritrjujejo in nas opozarjajo, da ljudje tudi na ta način bežijo iz vsakdanje realnosti v domišljiski svet igre in (namišljene) svobode, kjer se sodobni gladiatorji borijo za slavo, prestiž in denar.

3.2.4 Ustvarjanje nogometne identitete

Večplastnost človekovega identificiranja se kaže predvsem v njegovi družbeni ali natančneje skupinski identiteti. Ta identiteta sloni na dejstvu, da ljudje pripadamo različnim skupinam; takim, ki so ustaljene in zato obstojne, in takim, ki so bolj ali manj začasne, celo prehodne. Še posebej pa so pomembne tiste pripadnosti, ki bi jim lahko rekli globalne (na primer delitev po spolu, rasi itd.). Veliko večjih ali manjših skupin ljudi si je lahko sicer fizično blizu, pa kljub temu ni med njimi stalnih institucionaliziranih odnosov. To velja tudi za navijače, ki na tekmah s ploskanjem ali s klici spodbujajo kakšno moštvo ali tekmovalca (Južnič, 1993: 102).

Oblikovanje takšnih začasnih, prehodnih identitet je v nogometu zelo pogost pojav, saj je ta igra zelo močan katalizator družbenih identitet. Nogometne reprezentance, klubi in tekme so ponavadi osnovni motivacijski dejavnik in prostor za izražanje različnih pripadnosti, »pa naj gre za lokalne, verske, etnične, stanovske ali kake druge. Prav neverjetno, čeprav včasih tudi zastrašujoče je, kako obsežen pomen ima lahko predstava nogometne ekipe in kako širok simbolni pomen, ki zasenči sam izid športnega tekmovanja, ki jo spremlja« (Coelho, 1998: 44). Za primer, kako resno jemljejo nogometno igro predvsem v državah Južne Amerike, je smrt kolumbijskega igralca Andresa Escobarja. Ker je na svetovnem prvenstvu leta 1994 na tekmi proti ZDA dal avtogol, so ga po prihodu domov pred enim od lokalov v Medellinu razjarjeni 'navijači' umorili (Vasle, 2002: 381–382).

Ena od najbolj razvitih družbenih identitet v današnjem času je zagotovo tudi narodnostna identiteta. In tudi ta se močno kaže v nogometu. To se je pokazalo tudi v primeru slovenske reprezentance med kvalifikacijami za evropsko prvenstvo leta 2000, ko so se Slovenski navijači močno poistovetili s svojim moštvom med tekmo proti Ukrajini (Pikalo, 2001: 59):

Pokazalo se je, da Slovenija najbolje in najbolj enotno nastopa ravno takrat, kadar ima jasno prepoznavnega nasprotnika oziroma sovražnika – tako kot se je slovenski narod uprl centralizaciji in diktaturi Beograda ter se na plebiscitu leta 1990 odločil za samostojno pot, ki jo je s skupnimi močmi odločno in uspešno ubranil ob napadu jugoslovanske (ljudske) armade na Slovenijo v desetdnevni vojni, tako se je v teh nekaj letih po osamosvojitvi uspela formirati tudi nogometna reprezentanca Slovenije, z njo pa tudi navijači. To pa je bilo mogoče predvsem zato, ker so znali proti vsakemu nasprotniku v kvalifikacijah nastopiti kolektivno in s skupno idejo [...].

Tudi vzklikanje gesla *Kdor ne skače, ni Sloven'c!* je dokazalo, da lahko za oblikovanje slovenske narodnostne identitete poleg kulture kar hitro prevzame vodilno vlogo tudi nogomet. Služi lahko za oblikovanje predstav o tem, »kdo spada in kdo ne spada 'noter', v nacionalno skupnost« (Debeljak v Pikalo, 2001: 254).

Vsi veliki športni dogodki imajo velik simbolni pomen. V tekmah za odličja ne tekmujejo le posamezniki ali reprezentance, temveč cele države, saj tekme niso le

športni, ampak tudi politični in gospodarski dogodki. Že sama beseda 'reprezentanca' pomeni, da ta ekipa nekoga reprezentira, predstavlja, kot piše v tudi v SSKJ:

reprezentanca -e ž (a)

1. *moštvo, ki predstavlja, zastopa kako organizacijo, skupnost na kakem tekmovanju*: sestaviti reprezentanco; reprezentanca mesta; trener reprezentance / državna reprezentanca ki predstavlja, zastopa državo na mednarodnem tekmovanju; nogometna, telovadna reprezentanca

2. *predstavljanje, zastopanje*: reprezentanca podjetij v tujini

In na svetovnih prvenstvih ter olimpijskih igrah moštva predstavljajo prav svoje države, so nekako njihov simbolni navidezni podaljšek. Pravzaprav na nogometnem igrišču ne igra le enajst igralcev, temveč se na igrišču znajdejo, metaforično rečeno, kar cele države, skupaj s svojimi nacionalnimi temperamenti in takšnimi ali drugačnimi kompleksi ter željami. Majhni narodi ali narodi brez lastnih držav se lahko uveljavijo prav z nogometom in tako postanejo bolj prepoznavni, na primer Škotje, Valižani, Hrvatje ali Danci.

V skladu s konceptualno metaforo NOGOMET JE VOJNA Pikalo piše, da se v današnjem času glavne bitke med civiliziranimi narodi v Evropi dogajajo na nogometnem igrišču, kjer se merijo moči sodobnih bojevnikov in za katere trepetajo svet, »dokler igrivega vojskovališča Evrope nekdo ne zapusti z dvignjeno ali s sklonjeno glavo« (Pikalo, 2001: 44). Nogomet je torej svojevrstna oblika vojne brez orožja, tekme med tudi sicer politično sprtimi mesti, regijami ali narodi pa vselej potekajo v še posebej napetem, sovražnem vzdušju, na primer tekme med Hrvaško ter Srbijo in Črno goro, Škotsko in Anglijo, ZDA in Iranom itd.

Vsaka reprezentanca goji tudi lasten slog igranja, Angleži na primer igrajo izrazito kolektivno igro, Španci imajo radi spektakularnost in bleščeče akcije, Nemci igrajo precej šablonsko in disciplinirano, Nizozemci pa so mešanica vseh kontinentalnih slogov, saj imajo pisano moštvo, sestavljeno iz igralcev različnih narodnosti in ras.

3.2.6 Nogometno občinstvo

»Nekoliko klišejsko označujemo publiko na stadionih kot ljudi zoženega obzorja, kot maso, kjer se zavest porazgubi v splošnem medsebojnem veselju, ki združuje v mobilizaciji proti nasprotniku. Vendar je športna publika bolj raznovrstna« (Geršak, 1998b). V najširšem smislu gre za skupnost vseh tistih ljudi, pri katerih je vidno določeno, večinoma trajno in stabilno zanimanje za šport

nasploh oziroma za določeno športno panogo posebej. »Športna publika je poseben družbeni agregat, ki od športa nekaj pričakuje in nekaj tudi dobiva ter le-to vgrajuje v svojo skupno življenjsko izkušnjo. Lahko rečemo, da sodeluje v nekakšni družbeni izmenjavi, ki se dogaja v zvezi s športom« (Protega, 1997: 44).

V nasprotju s splošnim pričakovanjem je glede na mesto, ki ga nogomet zavzema v njihovem življenju, nogometna publika precej nehomogena, kompleksna in ambivalentna skupina. Obstajajo tudi precejšnje variacije zaposlitvene strukture nogometnih navijačev. Sicer je v nogometnem občinstvu 70 odstotkov moških, mlajših od 35 let, a za izrazito 'nogometne' narode (npr. Italijane, Angleže) to ne velja. »Žensk na stadionih je le od 7 do 14 odstotkov, a še te so bolj ali manj spremljevalke mož, očetov, bratov. Starejše se pojavijo samo v ložah, zanje je tekma mondeni dogodek« (Geršak, 1998b).

Skupine navijačev se večinoma združujejo po lokalnih ali družbenih pripadnostih, poznamo pa tudi t. i. skupine 'komandosov' ali 'ultrasov'. Ponavadi so skrajneži ljudje iz delavskega razreda, ki jih hitro zavede kakršna koli ideologija, predvsem skrajno desna. Edino, kar jih druži, so starost, (med 15 in 25 let), navijaška strast in druženje na istem delu stadiona. Zanimivo je, da so za 'ultrase' iz Barcelone dokazali, da imajo višjo izobrazbo, kot je povprečje v okolju, iz katerega izhajajo (Geršak, 1998b).

V Italiji, Franciji in Španiji se najpogosteje oblikujejo zelo organizirane navijaške skupine, ki delujejo kot prava majhna podjetja in skrbijo tudi za svojo medijsko prisotnost. Po drugi strani pa se na severu Evrope in v Angliji navijači organizirajo bolj kot občasne tolpe. Kot piše **Danica Geršak** v članku **Nesreča drugih je pogoj za naš uspeh** (Večer, 14. 8. 1998: 40–41), »je zlasti za angleške huligane značilen odklonilen odnos do institucionalnih oblik družbe, italijanski pa predvsem podpirajo svojo ekipo in diskvalificirajo nasprotnika s skrbno preišljenimi sredstvi.« Navijači imajo tudi svoja politična prepričanja, nogometni stadion pa je za skrajneže »mesto za odkrito in kruto izražanje vrednot, ki jih v vsakdanjem življenju ne moremo izpovedati. Vsem pa je pomembno predvsem, da so opaženi, prepoznani, identificirani« (Geršak, 1998b).

3.2.5 Nogomet kot del postmoderne družbe

Nogomet nas spominja, da v družbi, tako kot v igri, vloge niso nikoli dokončno razdeljene. **A. Ehrenberg** v svojem delu **Kult predstave** meni, da je priljubljenost kakega športa odvisna od tega, koliko idealov nam uspe ponuditi. Nogomet ponuja spoznanje, da 'kdor koli' lahko postane 'nekdo', da si položaj lahko

pridobiš s svojimi močmi in da še zdaleč nisi odvisen od možnosti, ki so ti jih ponudili ob rojstvu (v Geršak, 1998b).

Francoski antropolog in etnolog Christian Bromberger trdi, da je nogomet edini resnični univerzalni jezik (v Vasle, 2002: 11). Veliki nogometni zvezdniki večinoma prihajajo iz revnejših družbenih slojev, kljub temu pa so s trdim delom in predanostjo uspeli doseči svetovno slavo in bogastvo. Tako je ta igra zabrisala meje družbenih lestvic, barve kože, narodnosti itd. Pelé, najslavnejši nogometaš vseh časov je nekoč izjavil, da se dobro zaveda, da bi bil brez nogometa le 'črnuh'. Iz tega lahko sklepamo, da je nogomet eden najbolj 'demokratičnih' športov, saj daje teoretično enake možnosti vsem (Geršak, 1998b).

3.2.7 Nogomet v slovenski družbi

Po eni strani Slovenci do nogometa ohranjamo razdaljo, ker menimo, da je preveč 'balkanski'. Predvsem neposredno po osamosvojitvi smo se Slovenci bolj identificirali s športi, ki so nas najbolj razlikovali od ostalih narodov nekdanje skupne domovine Jugoslavije, na primer s smučanjem. »Tako so se v praksi različne dejavnosti Slovencev začele osredotočati okoli točk, ki so bile v simbolnem smislu najbolj 'nebalkanske'. Triglav, Bojan Križaj, Planica, Avseniki, varčnost, delavnost, gospodarska razvitost, vse to so različni označevalci, ki so tako ali drugače vezani predvsem na Gorenjsko in so bili v kontekstu potrebe po slovenskem distanciranju od 'juga' privzeti kot vsesplošna nacionalna posebnost« (Stankovič, 2001).

Ker nas je malo, imamo raje športe, s katerimi se lahko uvrstimo visoko v svetovnem merilu, ne da bi potrebovali večdesetmilijonsko bazo, iz katere bi črpali igralce. Kolektivni športi, kjer denar igra pomembno vlogo, še posebej nogomet, nam zato ne ustrezajo najbolj. To je pač davek majhnih števil. Samozavest si je treba utrjevati tam, kjer si konkurenčen, po načelu starega pregovora *Bolje prvi na vasi kot zadnji v mestu*. Kot pravi Musek, je za Slovence bolj značilna tudi introvertirana narava, ki naj bi pomenila obrnjenost vase in ne v akcijo ter s tem načelno manj tveganja (v Stropnik, 1997: 44).

Res je tudi, da se je v nekdanji Jugoslaviji v nogometu dogajalo veliko nepoštenih reči: podkupovanja, kraje, prevare itd. (Plešec, 2001: 32):

Slovenci v takšni igri nismo imeli nobenih možnosti, niti 'znanja' za sodelovanje. Uradni jezik edinega slovenskega prvotigaša Olimpije je bila srbohrvaščina. [...] Nogomet je načrtno postajal tujek na slovenski zemlji. Najboljši slovenski igralci so odhajali v beograjske in druge klube po državi, k nam pa so vabili igralce iz bosanskega bazena in odslužene veterane, ki so 'ropali' Olimpijino blagajno.

Morda smo prav zato Slovenci postali 'smučarski narod' in celo skupaj z narodnozabavnimi ansambli prepevali *Smučajmo vsi, Bojan in mi ...*

Šele po osamosvojitvi in s prvimi vidnimi uspehi domače reprezentance smo se Slovenci spet začeli zanimati za nogomet. Seznanili smo se z novimi razsežnostmi sodobnega nogometa, ki med drugim pomeni tudi prestiž in kapital. Toda, kot piše Božič (2000), nam tudi to, da vemo, kaj pomeni uspeh v nogometu, ne bo veliko pomagalo (v Plesec, 2001: 33):

Naša uspeha sta bila namreč le srečni naključji, ki jih nogomet nekako demokratično ponuja tudi majhnim narodom, ne pa posledica nacionalne odločitve za resnični vstop v ta posel. Na ponovitve teh uspehov realno sploh ne moremo računati, saj se naši standardi – v primerjavi z evropskimi, ki strmoglavo naraščajo – celo nižajo. Naši nogometni potenciali postajajo vse skromnejši. Onemogoča jih najprej slaba dediščina v zvezi z infrastrukturo in stanjem duha v športni in politični sferi.

Ob pisanju tega članka pa Božič zagotovo še ni predvidel uvrstitve slovenske reprezentance na svetovno nogometno prvenstvo 2002. Ob teh dogodkih je mogoče sklepati, da ima nogomet pri nas dobre možnosti za uspešen razvoj, ali mu jih bo uspelo tudi izkoristiti, pa je odvisno od vseh, ki so za to zadolženi, poleg igralcev, trenerjev in sponzorjev tudi mediji in nogometno občinstvo. Prav zato igrajo po mojem mnenju mediji eno od ključnih vlog v prihodnjem razvoju nogometa v Sloveniji.

3.3 NOGOMET IN MEDIJI

Kot rečeno, so prav elektronski mediji, še posebej televizija, omogočili nogometu vsesplošno, globalno razširjenost. Manjši nogometni dogodki bi verjetno še vedno preživel brez medijske pokritosti, večjih spektaklov, na primer svetovnih ali evropskih prvenstev in olimpijskih iger, pa si brez prisotnosti televizijskih kamer in mikروفonov sploh ne znamo več predstavljati. Brez gledalcev ni dogodka (Brooks v Plesec, 2001: 23).

V okviru množičnih medijev lahko prispevke o nogometu, kot na splošno o športu, razdelimo na tri glavne podzvrsti (Jankovski v Plesec, 2001: 93):

1. **Televizijski prispevek.** Pri tej vrsti prispevka se sporočilo prenaša neposredno med trajanjem športnega dogodka. TV-gledalec vidi le tisto, kar mu prikazujejo na zaslonu in ima možnost, da ob sočasnem spremljanju neposrednih in posrednih informacij, ki jih dobiva med dogodkom, primerja svoje opažanje z opažanjem komentatorja.
2. **Radijski prispevek.** Za razliko od ogleda v živo in televizijskega prenosa tukaj ne moremo več govoriti o neposredni informaciji. Vse, kar poslušalec ve, mu namreč posreduje komentator. Večkrat spremljajo gledalci/poslušalci tekmo hkrati po radiu in televiziji, predvsem zaradi vloge komentatorja. Tip

sporočila prek radia predstavlja po nekaterih ugotovitvah 'imaginarni športni teater'.

3. **Tiskani prispevek.** Oblika informacij, ki jih bralec dobi prek tiskanega medija, sodi v najbolj arhaično obliko obveščanja o športnih dogodkih. Nekateri so celo predvidevali, da bo ta oblika obveščanja postopoma izginila ali pa bo vsaj potisnjena na rob množičnega komuniciranja, kljub temu pa se to ni zgodilo.

Večina časopisov ima t. i. športne strani in analize so pokazale, da takšne strani sestavljajo tudi do dvajset odstotkov površine tiskanega izvoda časopisa. Poleg tega obstajajo še specializirani športni časopisi in revije, ki prav tako konkurirajo radiu in televiziji. Prednost časopisnih komentarjev športnih dogodkov v primerjavi z omenjenima elektronskima medijema so analize dogodkov, ki se zgodijo po tekmi (Jankovski v Plesec, 2001: 94).

Medijski komentarji lahko močno vplivajo na športni prenos. Če so dobri, dajo dogodku poseben čar ali iz povsem povprečne tekme naredijo prvovrsten športni spektakel. Če pa so slabi, lahko še tako dobro tekmo 'potolčejo' v sivo povprečje. Prav zato si veliko ljudi še posebej izjemne nogometne dogodke zapomni po navdušenih vzklikih komentatorjev.

En najslavnejših špansko govorečih komentatorjev je Víctor Hugo Morales, ki je v svoji tridesetletni karieri prek radia prenašal več kot tri tisoč nogometnih tekem. Glavni odliki njegovih prenosov sta zanimivost in duhovitost (Vasle, 2002: 263–264):

Ko se Víctor Hugo (tako ga preprosto kličejo vsi) oglasi s stadiona, se poslušalci doma, na ulicah, v taksijih, na avtobusih in vlakih počutijo, kot da bi bili na tribunah. Prenose popestri z duhovitimi pripombami in izmišljenimi dialogi med nastopajočimi. Tistim, ki so pred sprejemniki, ponudi pravi radijski spektakel, ki doseže vrhunec, ko žoga zatrese mrežo.

Športni komentatorji lahko torej s svojim delom precej vplivajo na gledanost, poslušanost ali branost nekega medija ali določene športne panoge.

3.3.1 Spremljanje športnih dogodkov po televiziji

Kot na drugih področjih množične kulture ima tudi v športu televizija največji vpliv med vsemi mediji. Podoba televizije se na začetku 21. stoletja precej hitro spreminja in televizija pred tridesetimi leti ter televizija danes sta dva popolnoma različna pojma. Tako kot napreduje tehnologija, tako napredujejo tudi načini pokrivanja športnih prenosov. Pravila UEFA natančno določajo število kamer, potrebnih za prenose tekem lige prvakov, kar 14 (Plesec, 2001: 99). Leta 1994 na

svetovnem nogometnem prvenstvu v ZDA so začeli s tradicijo velikega števila kamer na najpomembnejših tekmah. V finalu je na stadionu v Pasadeni delovalo 19 kamer, od tega najmanj sedem prenosnih. Poleg tega so bili na vse kamere in ob igrišču pritrjeni mikrofoni, da bi se slišalo navijanje gledalcev, tekanje nogometašev, brcanje žoge itn. Vse zato, da bi pokazali televizijskemu gledalcu čim več in čim bolje (Catsis v Plesec, 2001: 99).

Po podatkih raziskave z naslovom **Nogomet kot del podobe slovenske družbe** avtorja **Matjaža Plesca** Slovenci najpogosteje gledamo športne prenose na TV Slovenija, sledijo ji Eurosport, POP TV, HTV, TV Srbija, DSF in TV Avstrija (Plesec, 2001: 100). Tudi pri nogometnih prenosih vodi TV Slovenija, takoj za njo pa sledita Eurosport in HTV, kar verjetno pomeni, pravi Plesec, da »ljubitelji nogometa niso najbolj zadovoljni s ponudbo slovenskih TV-postaj, predvsem POP TV« (Plesec 2001: 100).

3.3.2 Spremljanje športnih dogodkov prek tiskanih medijev

Vedno večji pomen na področju tiskanih medijev dobiva tudi šport in z njim športno novinarstvo. Po podatkih Sandre Bašić Hrvatine²⁴ veliko bralcev kupuje časopis ravno zaradi športnih strani, tako da ima časopis Delo največjo naklado ob ponedeljkih, Slovenske novice pa ob torkih, ko izideta športni prilogi. Kljub temu, da je šport zaradi svoje dinamične narave bolj primeren za vizualne in bolj ažurne medije, »ljudje še vedno radi v miru preberejo poročila ali komentarje tekem« (Plesec, 2001: 101).

Časopisno novinarstvo je zelo vznemirljivo in polno izzivov, hkrati pa tudi težko. Časovni roki za oddajo člankov so včasih le pet minut po končani tekmi, poleg tega pa mora časopisni novinar imeti ves čas v mislih, da bralec ni bil z njim na tekmi in je morda ni videl niti po televiziji, zato morajo dogajanje ubesediti čim bolj zanimivo, razgibano in živobarvno. »Podati morajo atmosfero, ki je bila na tekmi, ne le rezultat in dogajanja na igrišču« (Plesec, 2001: 101).

V nasprotju s športnim novinarstvom v zahodnih državah pri nas tovrstni prispevki v tisku ne pridobivajo ugleda. Športno novinarstvo v Sloveniji se zaradi pomanjkanja strokovnosti in družbene naklonjenosti ne more znebiti oznake zgolj razvedrilnega tiska. Le redki sposobni avtorji športnih besedil v slovenskih tiskanih medijih so enako cenjeni kot njihovi kolegi z drugih področij. »V poglobljeni, analitični in razmišljajoči Sobotni prilogi časnika Delo najdemo članke s športno vsebino zgolj v izjemnih primerih (olimpijska kolajna ali podoben vrhunski rezultat

---

²⁴ Zapiski s predavanj pri predmetu Komunikacijski sistemi na FDV.

slovenskega športnika, polemike v športni zakonodaji, škandali ...» (Mohar v Plesec, 2001: 101).

Edini slovenski športni dnevnik je Ekipa, ki izhaja od leta 1993. Po mnenju poznavalcev športnega tiska izhaja iz izročila hrvaških Sportskih novosti, ki največ pozornosti namenjajo nogometu. »Tudi Ekipa daleč največ tematike posveča nogometu, večinoma seveda slovenskemu, in jo lahko štejemo za enega večjih medijskih promotorjev nogometa pri nas« (Plesec, 2001: 101). Druge večje časopisne hiše posvečajo nogometu enako pozornost kot ostalim športom, količina člankov je odvisna od uspehov reprezentance in klubov na mednarodnih tekmovanjih ter od pomembnosti nogometnih dogodkov.

Poleg Ekipe še dva časnika namenjata veliko pozornost nogometu, in sicer strokovna revija Naš nogomet, ki jo izdaja Nogometna zveza Slovenije, ter revija za nogomet SNL, ki izhaja v sodelovanju z združenjem klubov prve slovenske nogometne lige.

V naslednji preglednici je prikazan pregled slovenskega športnega tiska, kjer se največ piše o nogometu (povzeto po Plesec, 2001: 102):

Časopis	Priloga	Izhaja
Delo	Delo šport	enkrat tedensko – ponedeljek
Večer	Prosti strel	enkrat tedensko – sreda
Dnevnik	Roto foto šport	enkrat tedensko – ponedeljek
Slovenske novice	Finale	enkrat tedensko – torek
Ekipa	Nogometne strani	šestkrat tedensko
Revija in glasilo		
Naš nogomet	/	nekajkrat letno
SNL	/	v tekmovalni sezoni

Preglednica 3.1: Pregled slovenskega športnega tiska s poudarkom na nogometu

Po podatkih raziskave iz leta 2001 Slovenci spremljamo športne dogodke najpogosteje v Delu in Večeru (predvsem Mariborčani), šele na tretjem mestu je časopis Ekipa, sledijo pa hrvaške Sportske novice in Dnevnik. Delež ostalih časopisov je zanemarljiv (Plesec, 2001: 102).

4 ANALIZA METAFOR V NOVINARSKIH PRISPEVKIH O NOGOMETU

4.1 VZOREC MERJENJA

Za potrebe svoje diplomske naloge sem analizirala tri ločene vzorce.

4.1.1 Časopis Delo

Prvi vzorec predstavljajo novinarski prispevki o nogometu, ki so izšli v časopisu Delo v obdobju od 22. 8. 2004 do 22. 10. 2004. Za Delo sem se odločila zato, ker največ športnih navdušencev spremlja športne dogodke prav v tem časopisu oziroma v njegovi ponedeljkovi športni prilogi. Novinarski prispevki o nogometu, objavljeni v časopisu Delo, torej predstavljajo pomemben vir podatkov o tem, kako pripadniki naše kulture pojmujejo nogomet. Ker ima Delo tako visoko naklado in veliko bralcev,²⁵ pa lahko sklepamo tudi, da prispevki v tem časopisu rabo konceptualnih metafor ne le odsevajo, temveč jo tudi sooblikujejo in s tem vplivajo na naše zaznavanje nogometa kot družbenega pojava.

Ključni argument za proučevanje tega časnika je bila tudi njegova dostopnost v elektronski obliki,²⁶ ki mi je precej olajšala analizo in mi pomagala pri iskanju prispevkov, ki se nanašajo na nogomet.

V pogovoru z Gorazdom Nejedlyjem, novinarjem v športnem uredništvu Dela, ki piše največ o nogometu, sem izvedela, da dobijo največ novic o tujih dogodkih od agencij, domače dogodke pa pokrivajo novinarji sami.²⁷ Športna priloga obsega dve strani vsak dan, ob ponedeljkih pa od pet do devet strani, povprečno torej dvajset na teden. Katere športe največ pokrivajo, je odvisno od sezone. Nogomet je šport, ki je aktualen vse leto, pozimi manj poročajo o domačih dogodkih in več o tujih ligah. Zelo pomemben kriterij za objavo novinarskega prispevka je zanimivost zgodbe. Čeprav Delo ne sodi v rumeni tisk, opažajo, da se bolje prodaja vse, kar je intrigantno, senzacionalno, sporno, predvsem zgodbe slavnih športnih zvezdnikov, v zadnjem času na primer vse, kar je povezano z Davidom Beckhamom. Lektorja Delo šport sicer ima, a ker je šport tako posebno področje, ki ima po Nejedlyjevem mnenju veliko svojega žargona in svojih stilnih

---

²⁵ Po podatkih Nacionalne raziskave branosti za prvo polletje 2004 ena izdaja Dela doseže 252.000 bralcev, Dnevnik 171.000, Ekipe pa 38.000. Vir: <http://www.nrb.info/podatki/#dnevniki>.

²⁶ Dostop prek interneta na <http://www.delo.si>.

²⁷ Vir: pogovor z Gorazdom Nejedlyjem, 23. 11. 2004.

značilnosti, je vloga lektorja manjša kot pri drugih uredništvih ali novinarskih področjih.

Analizirala sem 99 prispevkov različnih novinarskih zvrsti, od vesti in poročil do intervjujev ter komentarjev, ki so bili v večini. Razlik v prisotnosti konceptualnih metafor med posameznimi zvrstmi nisem proučevala, saj za potrebe moje diplomske naloge to ni bilo pomembno. Skupno sem analizirala gradivo v obsegu 52.641 besed ali 329.942 znakov. Avtorji analiziranih prispevkov so Gorazd Nejedly, Jernej Suhadolnik, Rok Šinkovc, Zmago Gomzi, Juan Vasle, Milovan Tarbuk, Franci Božič, Borut Šauta, Amos Voron, Janez Porenta, Tanja Volarič, Siniša Urošević, Vito Divac, Peter Motnikar, Miha Hočevar, Matjaž Bajec, Uroš Kranjc in Primož Škerl.

4.1.2 Časopis Dnevnik

Kot kontrolno skupino oziroma drugi vzorec sem izbrala časopis Dnevnik, ki po podatkih zgoraj omenjene raziskave ni v samem vrhu po branosti športnih prispevkov. Urednik Dnevnikove športne redakcije Boštjan Istenič pravi, da se večino dogodkov trudijo pokriti novinarji sami, kar ne gre, pa zaupajo večjim, predvsem tujim tiskovnim agencijam.²⁸ Sama sem zasledila predvsem prispevke agencij STA, DPA, HINA, AP in TANJUG. Njihova športna priloga obsega približno štiri strani, izide pa šestkrat na teden, skupaj torej povprečno 25 strani tedensko. Največ pozornosti posvečajo športom, ki so najpopularnejši med bralci časopisa (nogomet, košarka, smučanje), kriterij za objavo pa je seveda tudi raven športnega tekmovanja (evropsko ali svetovno prvenstvo, olimpijske igre itd.). Lektorja športno uredništvo Dnevnika nima, gredo pa po besedah Isteniča članki »prek večih sit«, torej jih pred objavo preberejo še uredniki. Vseeno to verjetno pomeni, da so prispevki v Dnevniku manj stilno 'obdelani'.

Kontrolno gradivo časopisa Dnevnik so obsegali 103 novinarski prispevki o nogometu, objavljeni od 22. 8. 2004 do 22. 10. 2004, od katerih je bila večina vesti in poročil, manj pa intervjujev in komentarjev, kakršno je bilo gradivo iz Dela. Skupaj torej 26.695 besed oziroma 167.790 znakov. Dnevnik ima manjšo športno redakcijo kot Delo, prispevke, ki sem jih analizirala, pa so poleg zgoraj naštetih tiskovnih agencij napisali novinarji Jure Bohorič, Borivoj Ferš, Jože Okorn, Peter Motnikar, Matjaž Terzič, Mojca Grušovnik in Vito Avguštin.

---

²⁸ Vir: pogovor z Boštjanom Isteničem, 23. 11. 2004.

4.1.3 TV Slovenija

Kot tretji vzorec sem analizirala komentarje televizijskih prenosov nogometnih tekem, ki jih je prenašala TV Slovenija. Prispevke novinarjev TV Slovenija sem izbrala zato, ker večina Slovencev spremlja nogometne tekme prav na tej postaji. Druge domače televizijske postaje, ki prav tako prenašajo nogometne tekme, na primer POP TV in lokalne postaje, imajo precej manjši delež gledalstva; prenosi tujih postaj pa niso prišli v poštev, ker sem v tem diplomskem delu omejila svojo raziskavo na proučevanje slovenščine in pojmovnih predstav, ki jih imamo o nogometu Slovenci.

Televizijsko gradivo je obsegalo 16 nogometnih tekem, odigranih in komentiranih v zadnjih petih letih. To ustreza približno 30 uram prenosov, komentiralo pa je 6 komentatorjev. To količino sem določila tako, da bi kar najbolj ustrezala količini tiskanega materiala iz časopisov, čeprav je popolno ujemanje nemogoče. Analizirane tekme so našteve v preglednici 4.1.

4.2 POSTOPEK ANALIZE

Analiza je potekala tako, da sem vse prispevke prebrala in si ogledala prenose, že med branjem in poslušanjem pa sem si iz njih izpisovala jezikovne izraze (odstavke, povedi, stavke ali samo stavčne člene), ki sem jih prepoznala kot odraz določene konceptualne metafore. Namenoma sem iskala jezikovne izraze za konceptualni metafori NOGOMET JE VOJNA in NOGOMET JE ODRSKA IGRA, za kateri sem že pred branjem predvidela, da ju bom našla. V skladu s tem sem oblikovala tudi tretjo delovno hipotezo. Jezikovnih izrazov za ostale konceptualne metafore nisem iskala namenoma, temveč sem jih zapisala, ko so se pojavili. Oblikovala sem skupine jezikovnih izrazov po konceptualnih metaforah, tiste, za katere nisem bila prepričana, v katero skupino sodijo, sem izpustila.

Najprej sem nameravala poleg kvalitativne analize izpeljati tudi kvantitativno in primerjati rezultate različnih vzorcev tudi po količini konceptualnih metafor in njihovih odražanj v jeziku. Kasneje sem to namero opustila, saj že pri osnovnih vzorcih ni mogoče natančno določiti, kolikšen vzorec televizijskega gradiva bi moral ustrezati tiskanemu vzorcu. Vsaka kvantitativna analiza bi bila torej le površna in približna, brez prave znanstvene vrednosti.

Št.	Moštvi	Rezultat	Vrsta tekme	Kraj	Datum	Komentator
1	Slovenija:Ukrajina	2:1	kvalifikacije za EP	Ljubljana	13. 11. 1999	Andrej Stare
2	Ukrajina:Slovenija	1:1	kvalifikacije za EP	Kijev	17. 11. 1999	Igor Bergant
3	Slovenija:Jugoslavija	3:3	EP	Charleroi	13. 6. 2000	Igor Bergant
4	Slovenija:Norveška	0:0	EP	Arnheim	21. 6. 2000	Andrej Stare
5	Francija:Italija	2:1	EP	Rotterdam	2. 7. 2000	Andrej Stare
6	Jugoslavija:Slovenija	1:1	kvalifikacije za SP	Beograd	5. 9. 2001	Igor Bergant
7	Slovenija:Romunija	2:1	kvalifikacije za SP	Ljubljana	10. 11. 2001	Andrej Stare
8	Romunija:Slovenija	1:1	kvalifikacije za SP	Bukarešta	14. 11. 2001	Igor Bergant
9	Španija:Rusija	1:0	EP	Faro-Loulé	12. 6. 2004	Urban Laurenčič
10	Češka:Danska	3:0	EP	Porto-Drageo	27. 6. 2004	Andrej Stare
11	Portugalska: Nizozemska	2:1	EP	Lizbona	30. 6. 2004	Ivo Milovanovič
12	FC København: HIT Gorica	0:5	Liga prvakov	Kopenhagen	4. 8. 2004	Ervin Čurlič
13	Slovenija:Moldavija	2:0	kvalifikacije za SP	Celje	4. 9. 2004	Igor Bergant
14	Norveška:Slovenija	3:0	kvalifikacije za SP	Oslo	13. 10. 2004	Andrej Stare
15	Slovaška:Slovenija	0:0	prijateljska tekma	Trnava	17. 11. 2004	Peter Kavčič
16	Real Madrid: Bayer Leverkusen	1:1	Liga prvakov	Madrid	23. 11. 2004	Igor Bergant

Preglednica 4.1: Seznam analiziranih prenosov nogometnih tekem.

4.3 REZULTATI IN RAZPRAVA

4.3.1 Splošne konceptualne metafore

Poleg konceptualnih metafor o nogometu sem v novinarskih prispevkih našla tudi splošne konceptualne metafore, torej **je delovna hipoteza H1 potrjena**. Našla sem vse konceptualne metafore, ki sem jih predvidela v hipotezi in ki jih v svojih delih omenja Kržišnikova, zraven pa še veliko drugih.

4.3.1.1 DOBRO JE GOR / SLABO JE DOL

Ta konceptualna metafora sodi med najbolj osnovne koncepte, ki jih imamo ljudje o svetu okoli nas in o nas samih. Izhaja iz zgradbe našega telesa, ki ima izrazito poudarjeno dimenzijo navpičnosti – telo se prične pri stopalih in se prek nog, trupa in vratu dviga vse do glave. Zgornja polovica telesa, od pasu navzgor, je označena kot 'dobra', še posebej glava, ki je izvor naših misli, posoda za naš vrhovni organ – možgane. Zato lahko pametnemu človeku rečemo, da je 'glavca', in ga bomo s tem pohvalili. Spodnja polovica je pojmovana kot 'slaba', še posebej območje genitalij in stopala. Ko sedimo, je na primer zelo nevljudno sogovorniku moleti pod nos čevlje ali podplate, če pa koga opišemo kot 'rit', mu s tem gotovo ne bomo dali komplimenta.

Ta navpična dimenzija gor-dol se je z dojemanja in vrednotenja človeškega telesa preslikala tudi na bolj abstraktne koncepte. Tako je večina dobrih reči in pojmov opisanih z besedami *visok*, *vrhunski*, slabih pa z *nizek*. Kdor se poboljšuje ali izboljšuje, se *vzpenja* ali *raste*, komur gre na slabše, *pada*. V športu je precej pogost tudi koncept *lestvice*, ki bržkone izhaja iz konkretnih človeških izkušenj z lestvami in plezanjem po njihovih klinih. Višje, kot je oseba ali stvar na neki lestvici (družbeni, športni itd.), bolje je. Tudi krščanska religija poudarja to konceptualno metaforo, že z osnovno delitvijo sveta na nebesa→*dobro*, zemljo→*srednje* in pekel→*slabo*. Veliko primerov konceptualne metafore DOBRO JE GOR / SLABO JE DOL sem našla tudi v analizi prispevkov o nogometu.

Delo:

*bi se prebil tako visoko med prvoligaše
meri precej višje kot na spodnji del lestvice
je igra našega tekmeca v vzponu
so postali vrhunski nogometaši
v orbito pa ga je izstrelila poroka z znamenito pevko
v nekaterih evropskih vrhunskih nogometnih klubih
je cilj postal boj za vrh skupine
tekma je bila na visoki kakovostni ravni
je trenerski zvezdnik v vzponu
do tega razcveta ni prišlo zaradi občutnega zvišanja ravni igre skromnejših reprezentanc
je z zlato olimpijsko medaljo in trenutnim drugim mestom v kvalifikacijah prav v teh
trenutkih dosegla zelo visoko ravan
z Barcelono priti na vrh španskega in evropskega nogometa
reprezentanca Škotske še nikoli ni bila tako nizko na mednarodni lestvici
za povprečnega slovenskega ljubitelja nogometa na realnih tleh
vmes naj bi imelo prste tudi podzemlje*

V zadnjem primeru je konceptualna metafora malce težje prepoznavna, a zelo močna. Po pojmovanju večine svetovnih kultur so reči, ki so pod zemljo (tudi krščanski pekel), slabe. Pod zemljo se stekajo tudi umazane kanalizacijske odplake

velikih mest, na Kitajskem pa imajo na primer pod zemljo, v kletnih prostorih, le zapore. Zato je povsem logično izraz *podzemlje* povezan z umazanijo, kriminalom, nasiljem in drugimi negativnimi pojmi.

V Dnevniku so primeri precej podobni tistim v Delu:

*osvojili smo vse tri točke ter **se približali vrhu**.*

*za obe moštvi bo tekma priložnost, da ujameta priključek z **vrhom lestvice**.*

*mislijo, da lahko **posežejo po samem vrhu***

*želim si postati **vrhunski trener***

*Arsenal kljub remiju s štirimi točkami ostaja **na vrhu razpredelnice**, sledita PSV in Panathinaikos s po tremi, **na dnu** pa je Rosenberg*

*novinca Zagorje in Bela krajina sta **na dnu lestvice** v skladu s skromno kakovostjo*

*je moštvo z dolgoletno tradicijo v Bundesligi **padlo na zadnje mesto ligaške lestvice***

*Manchester je v minulem poslovnem letu zabeležil **drastičen padec** v prihodkih*

*doživela prvi poraz in **padla na realna tla***

*so pred tekmo **visoko leteli**, a so **padli na realna tla***

V prispevkih TV Slovenija je primerov malce manj, je pa zato zelo zanimiv prvi primer:

*so nas Ukrajinci povsem **nadigrali***

*to mesto jim pripisujejo **vrhunski** svetovni nogometni strokovnjaki*

*je **vrhunski** vratar*

*po tistem je šlo vse v Nemčiji krepko **navzdol***

*je res dokazal, da je igralec **najvišjega** kakovostnega razreda*

*bodo morali pokazati svoje **visoko** nogometno znanje*

*to je **vrhunska** predstava*

Slednji primer je kombinacija dveh konceptualnih metafor – DOBRO JE GOR in NOGOMET JE ODRSKA IGRA.

4.3.1.2 VEČ JE GOR / MANJ JE DOL

Tudi ta abstrakten koncept izhaja iz naših izkušenj z otipljivimi predmeti. Razvojni psiholog Piaget je na primer izvedel poskus z otroki na t. i. predoperativni stopnji razvoja mišljenja. Otroci, stari manj kot sedem let, še niso sposobni vseh logičnih operacij. Enako količino vode je nalil v dva kozarca različnih dimenzij. Prvi je bil visok in ozek, drugi pa nizek in širok. Nato je otroke vprašal, v katerem kozarcu je več vode. Vsi, brez izjeme, so odgovorili, da v prvem. Iz tega lahko sklepamo, da ljudje pojem količine najbolj povezujejo s pojmom višine. To je opazno tudi iz primerov, vzetih iz novinarskih prispevkov o nogometu. Poleg tega je izraz *visok* uporabljen veliko večkrat kot izraz *nizek*, največkrat v besednih zvezah *visoka zmaga* in *visok poraz*.

Delo:

*zadovoljen bom z vsakim rezultatom, razen z **visokim** porazom*

*Iračani nogomet igrajo **visoko** motivirani*

*zakaj tako **visoka** vlaganja katarskih šejkov v nogomet*

srečanje so ocenili z **visokim** tveganjem
uživa **visoko** podporo javnosti (najmanj 75 odstotkov)
bo kazen za Romo **visoka**

Dnevnik:

je dokazal z **visoko** zmago 4:0
opogumljena po **visoki** zmagi v Črnomlju
po **visoki** zmagi s 3:1
visok poraz z 0:3 z Norveško
dolгови kluba so **visoki** in morali smo nekaj narediti
so se gledalci znova prebudili, stojijo za nogometom in imajo **visoka** pričakovanja
so sinoči v Novi Gorici **visoko** izgubili
testi pa so pokazali neverjetno **visoko** število rdečih krvnih teles
je bil tečaj delnic kluba v četrtek za 3,5 odstotka **nižji** kot dan prej

TV Slovenija:

visoka zmaga s tri proti nič
so doživeli **visok** poraz
Češka vodi sedaj že z **visokih** dva proti nič
je **povišal** razliko na tri proti nič
je **znižal** razliko na dva proti ena

4.3.1.3 DOBRO JE SVETLO / SLABO JE TEMNO

Ta konceptualna metafora je neposredno povezana s čutom, ki mu ljudje najbolj zaupamo – vidom. Po podatkih psihologov naj bi kar osemdest odstotkov ljudi bilo vizualnih tipov, ki se najlažje naučijo in si zapomnijo slikovne podatke. V naši kulturi svetloba in svetle barve, predvsem bela, simbolično veljajo za dobre, čiste in vesele; tema in temne barve, na čelu s črno, pa dojemamo kot žalostne ali slabe. Skrajna lastnost svetlobe ali predmeta, ki to svetlobo oddaja, je bleščanje, ki pa je značilno tudi za drage kovine (npr. zlato), ki jih dojemamo kot še posebej dragocene. Zato verjetno ni nič nenavadnega, da je v večini primerov iz analiziranih prispevkov lepota opisana kot *bleščeča*, *sijoča*.

Delo:

so jih **blesteči utrinki** v evropskih tekmah in zmage v domačem prvenstvu uspavale
je kazalo, da bo njegova prihodnost **blesteča**
na začetku sezone v prvih tekmah nisem ravno **blestel**
najbolj je **blestel** Chelsea
je bil tudi kapetan Aleksander Knavs, včeraj **sijočega obraza**
toda zakaj so nogometna obzorja tako **temačna**

Dnevnik:

se je prebila z **bleščečo** zmago proti trikratnim svetovnim prvakom Italijanom
na treningih **blesti** Mile Ačimovič
tudi klub **blesti**, saj smo trenutno na prvem mestu druge lige

TV Slovenija:

*Green dragons spet v svojem **polnem sijaju**
je s prostimi strelami že **zablestel**
stemnilo pa se je v tretji minuti*

4.3.1.4 DOBRO JE SLADKO / SLABO JE GRENKO

Še ena konceptualna metafora, povezana s človeškimi čutili. Tudi ta pojem je ljudem (in večini drugih živali) vsajen v podzavest in ima arhaičen evolucijski pomen za ohranitev vrste. Sladka hrana je vedno pomenila hranilo za telo, grenkoba pa je pomenila pokvarjeno hrano ali celo strup. Povsem logično so se torej človeški možgani naučili sladko povezovati z dobrim, grenko pa s slabim, da so se tako obvarovali pred zastrupitvijo. Danes, v družbi (pre)obilja nam ta samoohranitveni nagon le delno pomaga, nekaterim posameznikom celo škoduje, saj jih vodi v uživanje nerazumnih količin sladkarij.

Koncept DOBRO JE SLADKO / SLABO JE GRENKO lahko preslikamo na abstraktne pojme s pomočjo druge konceptualne metafore, IDEJE SO HRANA. V prispevkih, ki sem jih analizirala, je razumljivo najpogostejša konceptualna metafora iz te družine NOGOMET JE HRANA, ki je opisana v poglavju o metaforah, povezanih z nogometom. Tako na primer zmaga postane nekaj, kar dejansko lahko okusimo, in ker je zmaga dobra, je njen 'okus' seveda sladek. To je tudi najpogostejše jezikovno udejanjenje te konceptualne metafore v prispevkih, ki sem jih analizirala, sledi pa primer *grenak spomin*.

Delo:

*je evropski krst na klopi Juventusa preživel s **sladko** zmago v Amsterdamu
bila je **sladka** [zmaga]
Celjanom je odmor prinesel **sladke** skrbi
po **grenkih** spoznanjih zadnje pomladi*

Dnevnik.

*Zasavci so po osmih krogih končno le **okusili slast** zmage
prava **poslastica** je bil tudi obračun iz sezone 2000/01
spomin na Milan je **grenak**
ima na rdeče-črne, ki so v vedno boljši formi, sila **grenke spomine**,*

TV Slovenija:

poslastica za ljubitelje nogometa

4.3.1.5 BESEDE SO HRANA

Tako kot konceptualna metafora DOBRO JE SLADKO / SLABO JE GRENKO je tudi ta koncept povezan z metaforo IDEJE SO HRANA. Po tem

pojmovanju besede lahko *pojémo*, jih *prežvečimo* in *izpljunemo*, lahko pa jih tudi *okusimo*, kot v naslednjih primerih:

Delo:

*ponovno obudijo nogometne strasti, obljube, **sladke besede***

Dnevnik:

*so si izmenjali nekaj **sočnih kletvic***

4.3.1.6 VZNEMIRJENJE (NAVDUŠENJE) JE VROČINA / RAVNODUŠJE JE HLAD

Ta konceptualna metafora je v novinarskih prispevkih o nogometu precej pogosta, verjetno zato, ker nogometno igro spremlja toliko čustev, predvsem med navijači. V eni tekmi se lahko zvrsti ves spekter čustvenih odtenkov, od potrnosti, žalosti in jeze do veselja, navdušenja in eforije. Skrajno vznemirjenje je opisano s fizikalnim pojavom, ki je ljudem dobro znan iz vsakdanjih izkušenj – *vrenjem*.

Delo:

*v Madridu spet **vre**
pred nami je še **vroč** reprezentančni oktober, ki bo dosegel **vrelišče** v soboto
je bila domala večina med t. i. **zagretimi** privrženci slovenske nogometne reprezentance
v finišu 1. polčasa je bilo še nekajkrat pošteno **vročje** pred našimi vrati
v tega verjamejo le najbolj **ogreti** privrženci
pred skorajda polnimi tribunami **vročekrvnih** privržencev
je Lavrič zamenjal zgaranega Šiljaka, a zato ni bilo nič manj **vročje** pred našimi vrati
znova poskrbeli za nogometno **vročico**
so Brane Oblak in njegovi fantje znova **vročiči** slovenski junaki
igralci, ki so vsi po vrsti **žareli**
jih ni mogel do konca **ogreti** za to investicijo
Po tekmi, ko so bile glave **hladne** in misli urejene*

Dnevnik:

*Klubske zdrahe so dosegle **vrelišče**
Po koncu tekme je štadion skoraj **razneslo** od navdušenja
Pripravljeni na **vročekrvne** navijače
Amir Karič **kipi** od zagnanosti in moči
Zelo **vročje** je bilo v 42. minuti
je moral neprestano miriti **razgrete** glave nogometašev obeh ekip*

TV Slovenija:

*nekaj **vročje krvi** na sredini igrišča
je bilo na ledu zelo **vročje**
na tribuni so **strasti** nekoliko bolj **vročje**
samo **mirno kri** je treba ohraniti, se '**skulirati**'*

4.3.1.7 PRIHODNOST JE SPREDAJ / PRETEKLOST JE ZADAJ

Tudi ta konceptualna metafora je povezana z zgradbo človeškega telesa, ki ima sprednjo stran z obrazom, trebuhom itd. in zadnjo stran s hrbtom, zatiljem, zadnjico itd. Ko se premikamo, ponavadi hodimo v eno smer, v tisto, v katero gledamo. Tako se gibljemo v prostoru, ki je tridimenzionalni pojav in ki ga lahko zaznavamo s svojimi čutili. Pojem gibanja, poti, obsega dve dimenziji znotraj tega otipljivega prostora in predstavlja nekakšno daljico ali premico.

Po drugi strani je čas popolnoma abstrakten pojem in ga človeško telo ne more zaznavati. Zato smo ljudje izkušnjo s prostorom preslikali tudi na pojem časa in ga pojmujejo kot črto ali pot. Oblikovali smo konceptualno metaforo ČAS JE POT. Čas in pot pa imata še nekaj skupnega, oba sta namreč usmerjeni premici ali daljici. Tako kot se skozi prostor gibljemo s sprednjo stranjo telesa naprej, se tudi skozi čas gibljemo enako. Preteklost je torej za nami in našim telesom, prihodnost pa pred nami. S tem *preteklost puščamo za sabo* in *gremo prihodnosti naproti*. To razlago potrjujejo tudi primeri iz novinarskih prispevkov.

Delo:

*tri mesece **vnaprej** morajo povedati, kje se bodo gibali
ampak to je že preteklost, gremo **naprej**
so Goričani v dveh evropskih mesecih naredili velik kakovosten korak **naprej**
korak **naprej** k urejanju razmer
šel je še korak **naprej**
tako **naprej** ne bo več šlo
ker **čas ni ura, ki se jo da poganjati naprej in nazaj**, nogometne škode ni mogoče
povrniti*

Dnevnik:

*reprezentanca **gre naprej** in optimistično **zre v prihodnost**
Pokorn **ima za seboj štiri reprezentančne nastope***

TV Slovenija:

***za nami** je prvih petnajst minut igre
brez dobre igre doseči rezultat pomeni, da nimaš vizije za **naprej**
ena tretjina srečanja je že **za nami***

4.3.1.8 ŽIVLJENJE JE POTOVANJE

Koncept življenja kot potovanja je zelo tesno povezan s konceptom časa kot poti. Zaznamujejo ga veliki dogodki v času oziroma na poti, npr. rojstvo, poroka in smrt. Konceptualna metafora ŽIVLJENJE JE POTOVANJE pripisuje življenju vse lastnosti potovanja – začnemo ga peš (*s prvimi koraki*), nadaljujemo ga lahko na morju (*mi mirno plavala bo moja barka*), cesti, železnici (*sem dal šolo na stranski*

tir) ali po zraku. Tako kot na potovanju imamo tudi tukaj vozila (*voz, barka, lokomotiva, čolniček* itd.) in prav tako se lahko *znajdemo na križišču*, se izgubimo, nam *spodrsne* ali se *vrtime v krogih*. Primeri iz analiziranih prispevkov o nogometu so naslednji:

Delo:

*dober začetek še ne pomeni srečnega konca, **cilj je še daleč, pot dolga** zaradi zaslužka **sledijo** najnovejšim modnim trendom, čigar **smernice** v zadnjem času narekujejo kar sami nato pa se je nadaljevalo s predstavitvijo **prehojene poti** od trenutka, ko je **vajeti** kluba **prevzelo** sedanje vodstvo prepričan sem, da bo tudi njim **spodrsnilo** obetavna vizija je **na razpotju** in tudi na hudi preizkušnji nam vliva upanje, da ne bomo znova **zabredli na stranpota***

Dnevnik:

*slovenska **barka** se je začela **potapljati** trenutno je moja klubska kariera **na stranskem tiru***

TV Slovenija:

*k sreči smo **pod zadnjo stopnico** takrat že **stali** to je lahko edina prava **pot** do zelenega uspeha*

Ta koncept je pogosto povezan tudi s konceptualno metaforo DOBRO JE GOR / SLABO JE DOL, npr. primer iz Dela:

***Voz** namreč **drsi navzdol** že vrsto let*

Posebna podvrsta te konceptualne metafore pa je NOGOMET JE POTOVANJE, ki je podrobneje predstavljena med nogometnimi konceptualnimi metaforami.

4.3.1.9 VEDETI (RAZUMETI) JE VIDETI

To konceptualno metaforo opisuje Kržišnikova (1999: 75) kot del koncepta VEDENJE (RAZUMEVANJE) JE ČUTNO ZAZNAVANJE. Logika tega koncepta je v tem, da ne moremo vedeti ali razumeti neke reči, ne da bi jo prej zaznali s svojimi čutili. Vid kot čutilo, ki mu človek najbolj zaupa, igra pri dojemanju sveta pomembno vlogo. Poljubno stvar ali pojem lahko naredimo bolj ali manj 'vidnega' (in znanega), tako da ga namenoma skrijemo ali izpostavimo. Zanimivo je, da v televizijskih prenosih te metafore nisem zasledila, medtem ko je v tisku precej pogosta.

Delo:

***je torej na dlani**, da niti nesporna premoč v tehnični dovršenosti ni zadostovala za enakovreden boj je **pod preprogo pometa**l enega izmed manjših selektorjevih problemov je članu komisije, ki v WADA skrbi za aktualizacijo seznama prepovedanih substanc, **padlo v oči** nekaj zanimivega*

je za sponzorstvo **položil na mizo** 200.000 evrov več
in tudi bolj ali manj vse **potisnili v ozadje**
Oblak je tudi **izpostavil** največji problem
prek aktualnega **horizonta** prepovedanih substanc **se ozira** Klaus Müller
ko se bo **razkadila meгла** o bolezni, bo ostalo **golo** dejstvo
njun uspeh je, žal, **ostal v senci** zmagoslavja nogometašev
reprezentančni uspehi so spet povsem **zasenčili** silno burne dogodke na klubski sceni
po »predavanju« člana uprave Petra Božiča in njegovem **razkritju** nečednosti Janeza
Sodržnika
dvoboj **je** zaradi medijske pozornosti okrog Iračanov presenetljivo kar nekako **v ozadju**

Dnevnik:

zdaj je **kristalno jasno**, da se tudi ta reprezentanca lahko kosa z najboljšimi
pod drobnogled so vzeli Jensa Jeremiesa
bi bilo nepravilno **v ospredje potiskati** posameznike
bo **v ospredju** znova obubožana domača scena
ob solidnih predstavah **v ozadju** pridno nabira točke

4.3.1.10 VEDETI (RAZUMETI) JE SLIŠATI

Druga metafora iz konceptualne družine VEDENJE (RAZUMEVANJE) JE ČUTNO ZAZNAVANJE temelji na sluhu. Če nekaj slišimo, potem to vemo, še posebej, če nekaj *glasno odmeva*. Po drugi strani so *tih*i dogodki tisti, za katere (skoraj) nihče ne ve. Tudi ta koncept sem našla le v tiskanih medijih, ne pa tudi v televizijskih prispevkih.

Delo:

za **tih**e favorite so namreč veljali od začetka turnirja
pripravijo presenečenje, na katerega **potihem** upajo vsi
bo to dovolj za **odmeven** rezultat
Parma je **zveneče** ime in je v tekmah z nami izrazit favorit
o tem že dovolj **zgovorno priča** tekma s SČG
bil ta uspeh še **odmevnejši** od skalpa Nizozemcev
moštvo **zvenečega** imena
je za Bežigradom **odmevala** parola o tem, da se šele zdaj začenja prvenstvo
ve, kako v domu največjih tekmecev Maribora PL **odmevajo glasovi**
bo priložnost, da po Ljubljani brez **zvenečega** naziva ostane še Maribor
vodstvo kluba se je **zavilo v molk**

Dnevnik:

Če gre soditi po **odmevih** iz italijanskega tabora
Eden najbolj **odmevnih** angleških nogometašev

Zelo zanimiv je tudi naslednji primer iz Dela, ki v sebi združuje konceptualni metafori VEDETI (RAZUMETI) JE SLIŠATI in VEDETI (RAZUMETI) JE VIDETI:
novica je **odjeknila** kot **strela z jasnega**

Če bi primer obsegal samo koncept videnja, bi se verjetno glasil *novica je udarila kot strela z jasnega*. Morda gre pri avtorju za zavestno obnovitev klišeja, morda le za napako, vsekakor pa je takšna 'dvojna' metafora še bolj intenzivna.

4.3.1.11 DUŠEVNA BOLEČINA JE TELESNA BOLEČINA

Tudi bolečina je eden od občutkov, ki ga zaznavamo z našimi čutili, natančneje s kožo. Duševno bolečino sicer lahko občutimo, ne moremo pa je izmeriti in jo težko opišemo. Zato skoraj vedno opisujemo duševno bolečino s pomočjo preslikave na področje našega telesa – npr. *mi je zaril nož naravnost v srce*. Predvsem v pesništvu je ta koncept precej pogost. Primere te metafore sem našla v časopisu Delo:

Naj si bo razplet še tako krut in za mnoge boleč
Nespremenjena enajsterica naših sicer odpira tudi rane nadaljevanja kvalifikacij
Oblakovi vitezi v Glasgow brez ran
dva boleča poraza
se na sedežu Uefe [...] rane s prve tekme proti kijevskemu Dinamu še niso zacelile

4.3.1.12 PREPIR JE VOJNA

To konceptualno metaforo sem opisala že v teoretičnem delu naloge. V naši kulturi vidimo prepir ali spor kot vojno, ker dve strani skušata dokazati vsaka svoj prav. Zato v prepiru nekdo *zmaga*, drug *izgubi*, izrazje, s katerim opisujemo prepire, pa je zelo podobno vojaškemu žargonu. Največ primerov te konceptulne metafore sem našla v tisku.

Delo:

med polurnim torpediranjem z vprašanji
med prvim še obrambnim in drugim že za problem dojemljivim odgovorom
napenjanje mišic med SPINS in ZK
trenutno pa se bije pravna bitka o tem, kdo je lastnik zemljišča
zanj se tepejo najboljši italijanski in tudi drugi ugledni evropski klubi

V prispevkih TV Slovenija sem našla le en primer:

besedni dvoboj z našim branilcem

V naslednjem odlomku, vzetem iz Dela, se prepletata koncepta PREPIR JE VOJNA in PREPIR JE ODRSKA IGRA:

epilog novinarske konference NŠD NK Olimpije, ki se je po dobre pol ure spremenila v tragikomedijo in v verbalni dvoboj med jeznimi navijači ter člani vodstva kluba [...] jasno je le to, da se bitka med navijači in vodstvom kluba še zlepa ne bo končala

4.3.1.13 OSEBA JE OBRAZ

Ta koncept je pravzaprav sinekdoha, saj obraz, del človeka, predstavlja celotno osebo. To vlogo ima lahko zato, ker ljudje res najprej prepoznamo druge ljudi po njihovih obrazih. Iz Dela sem izpisala naslednje primere:

*Bil sem namreč v dvomih, saj preveč **novih obrazov** ni vlivalo pretiranega optimizma. Tudi v nizozemski ekipi je glede na Euro precej **novih obrazov** da le vrnemo **na obraz** naših ljudi veselje in praznovanje*

4.3.1.14 NADZOROVATI JE IMETI V ROKAH

Roke so najbolj spreten del našega telesa, zato jih pojmujejo kot orodje, s katerim obvladujemo svet in reči okoli sebe. Če privzamemo, da velja koncept IDEJE SO PREDMETI, jih lahko prijemljemo z rokami in jih tako obvladujemo. Z njimi *rokujemo*.

Primeri iz Dela:

*so usodne odločitve in opravila **v rokah** anonimnih ljudi nanj niso imeli nobenega vpliva, **v rokah pa je imel** vse bo kakšna žoga tudi **spolzela skozi roke** zelo zanesljivemu Borutu Mavriču vse je pač **v Božjih rokah** je vajeti kluba **v svoje roke prevzel** nekdanji zvezdnik Demis Nikolaidis*

Zanimiva je obnovitev klišeja oziroma metafore *vzeti stvari v svoje roke* = prevzeti nadzor, ki sem jo zasledila na TV Slovenija:
je stvari v svoje noge vzel Zlatko Zahovič

S konceptualno metaforo NADZOROVATI JE IMETI V NOGAH je komentator hkrati poudaril, da je nadzor imel Zahovič in da so v nogometu eden od najpomembnejših delov telesa tudi noge.

4.3.1.15 ČAS JE PROSTOR in ČAS JE PREMIKAJOČI SE PREDMET

Pojem časa je še posebej poudarjen v neposrednih televizijskih prenosih nogometnih tekem, kjer gledalec lahko spremlja dogodek istočasno z njegovim potekom. Čas je večkrat tudi odločilen dejavnik pri tem, katera ekipa bo zmagala, saj nekateri goli 'padejo' tik pred koncem tekme, za druge pa časa 'zmanjka'. Nogometni komentator zato vseskozi opozarja gledalce, koliko časa je že minilo in katera minuta (sekunda) pravkar teče. To počne z dvema konceptualnima metaforama – zgoraj opisano ČAS JE PROSTOR in konceptom, ki ga omenja že Kržišnikova (2000) ČAS JE PREMIKAJOČI SE PREDMET.

Po prvi metafori je nogometna tekma pojmovana kot nekakšen jasno omejen prostor ali celo posoda, v kateri se znajdejo igralci in občinstvo. Mejo od ostalega časa predstavljata začetek in konec tekme, ki jo zaokrožujeta v nekakšno celoto. Znotraj tekme je čas razdeljen na dva polčasa ter minute in sekunde, ki so prav tako vsak posebej nova posoda. Naslednji primeri iz prispevkov TV Slovenija zelo dobro prikažejo ta koncept:

smo v enainštirideseti minuti
zadetek Ronalda v šestindvajseti minuti
smo v osemnajsti minuti drugega polčasa
v drugem polčasu dva zadetka
smo na polovici drugega polčasa

Konceptualna metafora ČAS JE PREMKAJOČI SE PREDMET je v novinarskih prispevkih o nogometu najpogosteje izražen z njegovim 'podrednim konceptom' ČAS JE TEKOČINA. to je še posebej opazno v pogostih primerih s TV Slovenija:

izteka se četrta minuta
teče trideseta minuta srečanja
izteka se osma minuta v drugem polčasu (OBE)
teče sedemindvajseta minuta v drugem polčasu
štirinajsta minuta se izteka
dvainštirideseta minuta že teče
teče že devetinosemdeseta minuta tekme
še trideset sekund do izteka devetdesetih minut
to je preteklo obdobje
pretekli rezultati ne pomenijo ničesar

Zanimivo je, da v časopisu Delo nisem zasledila nobenega jezikovnega izraza za to konceptualno metaforo, v Dnevniku pa le enega, in še ta ni bil neposredno povezan z nogometno igro:

Zavrl se je spomnil, kako čas hitro teče

Iz tega je očitno, da se prisotnost splošnih konceptualnih metafor v novinarskih prispevkih o nogometu v tiskanih medijih razlikuje od tistih na televiziji. Tako je vsaj s pojmovanjem časa. Kljub temu, da je predmet upovedovanja isti – nogomet – obstaja pomembna razlika med tem, kako nogometno tekmo doživlja gledalec, ki jo gleda v neposrednem prenosu, in kako jo pojmuje nekdo, ki o njej le bere v časopisu. Torej je **delovna hipoteza H4 ovržena**.

4.3.1.16 ČAS JE DENAR

Ta konceptualna metafora, ki je po besedah Kržišnikove (2000) zelo pogosta v naši kulturi in izhaja iz konceptov ČAS JE OMEJENO SREDSTVO in ČAS JE

DRAGOCENA DOBRINA, je v primerih moje analize izjemno redka, saj je v tisku nisem našla, na TV Slovenija pa sem našla le en primer:

*jim bo začelo **zmanjkovati** časa*

4.3.1.17 ČAS JE ŽIVO BITJE

Poleg zgoraj naštetih pojmovanj časa, je v medijih prisotna tudi konceptualna metafora ČAS JE ŽIVO BITJE ali ČAS JE OSEBA:

Delo:

*Mislim, da **čas dela za naju**, saj sva čedalje bolj uigrana*

TV Slovenija:

*čas je **zaveznik Portugalcev***

4.3.1.18 METAFORA POTI (CONDUIT METAPHOR)

Kot sem razložila že zgoraj, je to posebno metaforo VSEBOVANJA prvi omenil Michael Reddy leta 1979. Iz nje sledi: RAZUM JE POSODA, IDEJE SO PREDMETI, sporazumevanje pa je jemanje idej iz možganov, da jih lahko pošljemo drugim ljudem. V vsej svoji analizi sem našla le en tak primer, in sicer v Delu:

v glavi** jo že imam [šstartno enajsterico], a je ne morem **razkriti

4.3.2 Konceptualne metafore, povezane z nogometom

Najopaznejši in najpogostejši konceptualni metafori, ki sem ju našla v proučenem gradivu, sta bili prav NOGOMET JE VOJNA in NOGOMET JE ODRSKA IGRA, torej **je hipoteza H3 potrjena**. Poleg njiju pa sem našla še obilico drugih konceptualnih metafor, od katerih so me nekatere prav presenetile.

4.3.2.1 NOGOMET JE VOJNA

Ta konceptualna metafora je razvidna že iz osnovnega izrazja in žargonizmov, s katerimi se opisuje nogometna igra. Igralci se namreč delijo na *napadalce* in *branilce*, ki seveda *napadajo* ali *branijo* ter *streljajo* na gol. Tu je potem še izraz *protinapad* in prav poseben položaj *kapetana* moštva, ki sicer pomeni vojaški čin. Primerov za te izraze je, kar je razumljivo, v vseh medijih dovolj.

V Delu sem našla naslednje:

*enega najboljših **napadalcev** devetdesetih
pozornost si zasluži osrednji **napadalec** Alberto Gilardino*

slovenska reprezentanca v **konici napada**
gostitelji so ves čas **napadali**
pri Katancu in tudi v Lillu pa v vlogi **ofenzivnega** zveznega igralca
ustavljanju bliskovitih norveških **protinapadov**
veliko dela se obeta predvsem za iraško **obrambo**
je bil **branilec** v klubu San José
strelec dveh **zadetkov** na prvi tekmi v Parmi
prvi **strelec** tekmovanja
potem izgubljen **dvoboj** za žogo

V Dnevniku te:

nekdanji **kapetani** kluba
popolnoma zaupa **kapetanovi** zamenjavi Željku
Mitrakoviču
kapetan Rome bo v soboto za reprezentanco igral
prvič
v tem trenutku verjetno celo najboljši **napadalec** na
svetu
so Slovenci z **ofenzivo** umirili Norvežane
veliko so namreč **napadali**, gostje pa so se le **branili**
branilec italijanskega prvaka
edini **zadelek** so gledalci videli že v 11. minuti
med **strelce** se je vpisal tudi Zlatko Zahovič
je Borut Turšič **streljal** z glavo in premagal Suhonjiča
v 38. minuti pa je z glavo **streljal** v tla
strel s 16 metrov

V komentarjih prenosov na TV Slovenija pa te:

nevaren **napad** Nizozemcev
je med najboljšimi **branilci** na prvenstvu
sodnik ne bo dosodil prostega **strela**
Pauleta je zelo **napadalen**
bo znal pomagati v **konici napada**
Nizozemcem ne preostane nič drugega, kot da **napadajo**
Portugalci so **streljali** šestkrat
je podrl **kapetana** Portugalske
kapetan slovaške reprezentance
je izgubil status **kapetana**
Slovenija ima nekaj odličnih **strelcev**
je bil dvakratni **strelec** za Angleže

Komentatorji in poročevalci pa si za večjo pristnost in barvitost poročanja pomagajo tudi z jezikovnimi metaforami, ki niso del nogometnega žargona. Z besedami, kot so *četa*, *vitezi*, *bomba*, *tank*, *rabelj*, ki res spadajo na področje vojne, še bolj poudarijo nasilne elemente nogometne igre. Ob nepozornem poslušanju ali branju prispevka bi, če karikiramo, prav lahko pomislili, da novinar komentira soško fronto ali izkrcanje v Normandiji, ne pa nogometnega srečanja.

Primeri, vzeti iz Dela:

njegova »**bomba**«, ki jo je **ustrelil** z 28,6 metra
se seveda še nihče ne boji **pogroma** v naslednjih tekmah

je sredi drugega polčasa to ugotovil in **v ogenj poslal dva prekaljena borca**
 je **četa** Braneta Oblaka utišala Glasgow
veteran Pierre van Hooijdonk bo nočno edini igral v konici
 so bili namreč Katarci '**tanki**' prav v tem
 domžalski nogometaš sicer ni bil neposredni krivec za poraz in je **žrtev** selektorja
 tokrat gre za drugačno **bitko**
 Oblakovi **vitezi** v Glasgow brez **ran**
 so brez enega samega **izstreljenega metka** v soboto v Maksimirju klonili
 naj bi ga naknadno povabil v reprezentančni **tabor**.
 najverjetneje bom **vpoklical** Lavriča
 bi utegnil **vpoklicati** še dva nogometaša
 potem ko je po »**mesarskem klanju**«
 v Glasgowu izpustil dve tekmi za Lille
 ga ni **junaka**, ki bi jim dal gol
preboj v finale pa sta z goloma potrdila Luis in Mariano Gonzalez
 dobljena prva velika **bitka** srčne Slovenije
 so ta teden naši zahodni sosedi dobili veliko **bitko**
 kakršnega si Brane Oblak in njegovi **vojščaki** tudi želijo
 bližnje prijatelje vodstva NZS, igralcev in strokovnega **štaba**
 Semler na hitro umiril škotski **juris**
 v Celju **spopad** doslej najuspešnejših reprezentanc
 je bil na domačem Parkheadu proti **četi** trenerja Franka Rijkaarda popolnoma brez moči
 Totti ima '**smrtno**' zadnjo podajo
 Roy Makaay, nizozemski **ostrostrelec**, s tremi goli junak odmevne Bayernove zmage
Ostrostelci so redkobesedni
 takšnega »**ubijalca**«
 ni bilo od nepozabnega Gerda Müllerja
 Šeliga najprej ubranil **strel** Ipavcu
 treningi so **bitke na nož**, res ni šale
se bodo za najbolj čislano klubsko lovoriko na svetu med seboj **udarili** zgolj severnjaki
 Inter je namreč Valenciiin **rabelj**
 bi bila prav Slovenija lahko njegov **rabelj**
 v prebijanju gostujočih **bunkerjev** za prvo domačo zmago
 Zasavci so na poti, da ustvarijo mit štadiona o **neprebojni utrdbi**
 bodo slovenski **legionarji** ta vikend znova v tekmovalnem ritmu
 doma proti Kopru je varčeval z **dinamitom** zato, da ga je uporabil v Ljubljani
 za tekmo z Italijo je posebej **nabrušen** Zlatko Dedič

Primeri iz Dnevnika:

gremo naprej v nove **boje**
 Tottiju, ki ima **ubijalsko** zadnjo potezo
borbena četa Braneta Oblaka
 bo **najnevarnejše orožje** "azzurrov" Francesco Totti
 jim grozil s **silovitimi streli** od daleč
dvoboj proti enemu izmed najuglednejših evropskih moštev
 so prvi **strel sprožili** šele v 38. minuti
 Sepp Maier je nova **žrtev** selektorja "elfa" Juergena Klinsmanna
 obljubili dobro igro in **borbenost**
 znake **strelskega** prebujenja kaže Cimirotič
 Celjski **bunker** je antipropaganda
tujska legija Mure je le žrtev divje selekcije
 sta za gostitelje zadela Albertini z dvema mojstrskima **streloma** ter Jose Mari
 so dobili zračni **dvoboj**
 mnogi so pričakovali **kapitulacijo** vrste Zdenka Verdenika
 je po njegovi **bombi** od daleč žoga od prečke za več centimetrov prešla golovo črto
 si bo **četa** Pavla Pinnija že kmalu zagotovila naslov prvaka

ima v Rooneyju in Van Nistelrooyju "**smrtonosni**" tandem po **hudem boju** na gostovanju pri Rosenborgu

Primeri iz prenosov TV Slovenija:

je pomagal pri **defenzivnih** nalogah
številni **posamični dvoboji** velikih mojstrov nogometne igre
je izgubil **dvoboj** z Dudićem
ob **dvoboju** s Cocujem je obležal Maniche
taktična postavitev igralcev
Van Nistelrooyj tokrat v **dvoboju** z Andradom
nista imela priložnosti za **pobeg**
je dobila **bitko** cela reprezentanca Portugalske
so si **izborili zmago** na sredini igrišča
vezisti igrajo bolj strnjeno
uspešno igra zadnja **obrambna vrsta** Portugalcev
je **obkoljen** s Slovaškimi nogometaši
borbenost, nepopustljivost in nenazadnje **napadalnost**
pričakujemo **ogorčen boj**
je **lahka konjenica** prišla na igrišče
eden izmed **tragičnih junakov** srečanja

4.3.2.2 NOGOMET JE ODRSKA IGRA

Tudi konceptualna metafora NOGOMET JE ODRSKA IGRA ima veliko jezikovnih udejanjenj. Tu so predstavljene popolnoma druge lastnosti nogometne igre kot v prejšnjih primerih, izrazje ne izpostavlja nasilja, temveč lepoto in estetsko dovršenost igre. Nogometaši so predstavljeni kot *umetniki* ali *igralci*, ki *nastopajo v predstavi s scenarijem in režiserjem* (trenerjem) ter si delijo bolj ali manj pomembne vloge. Zabavni elementi igre so poudarjeni z besedama *komedija* ali *burleska*, občasno pa je nogomet opisan celo kot *ples* ali *balet*, ki po svoji simboliki pomeni popolno nasprotje vojne.

Časopis Delo:

Sculli in Bovo proti argentinskim **umetnikom** D'Alessandru, Tevezu, Colocciniju rimska **burleska** bi bila težko bolj pristno **zrežirana**
prvoligaš Roma še kar naprej briljantno **igra glavno vlogo v komediji zmešnjav**
ozek **igralski kader**, v katerem je glavno breme padlo na vsega 11 do 12 igralcev
je selektorja Braneta Oblaka v oceni sposobnosti naših fantov dobro zavedla italijanska **predstava**
težko bomo dohajali njihove mlade **umetnike**
bo tokrat – ob reprezentančni **premieri** – drugače
tudi po zaslugi odlične **predstave** Ačimoviča
evropski podprvak je v povratni tekmi **uprizoril šov**
je obetalo privlačno **predstavo**
na **evropski sceni** pa je prišel najdlje leta 1977, ko je igral v polfinalu pokala UEFA
mu je selektor Brane Oblak **nadel** nehvaležno **vlogo**
v eni najbolj borbenih in srčnih **predstav** naše nogometne reprezentance v zadnjih letih
bo lahko že v soboto s prijatelji nazdravil svojemu strelskemu **šovu**
še največ možnih **scenarijev** gre v prid Klemnu Lavriču
na domači **sceni** jih postavlja iz tedna v teden

bodo kajpak vse **glavne vloge** pripadle selektorju Branetu Oblaku in nogometišem z uspešnima in dopadljivima **predstavama** v kvalifikacijah za SP v odlični nogometni **predstavi** pred lepim številom ljubiteljev nogometa do odhoda v Avstrijo je na naši **sceni** dosegel vse pričakoval sem zmago in dobro **predstavo** štajerski **spektakel** za navijače in policiste v izjemno slabi nogometni **predstavi** so v osemdesetih in prvem delu devetdesetih let na škornju Nemci **igrali** zelo vidne **vloge** Goriški **ples** v kvalifikacijah za nogometno ligo prvakov Rijkaardov **balet** gostuje v »**Scali**« nocoj v nogometni »**Scali**«, štadionu Giuseppe Meazza

Dnevnik:

po **črnem scenariju** pa romunskega napadalca lahko doleti tudi dveletna prepoved igranja nisem zadovoljen s **predstavo** v Oslu **sanjska predstava** modro-črnih; v 30. minuti **so na sceno stopili** pristaši gostujoče navijaške skupine četa Braneta Oblaka nadaljevala z odličnimi **predstavami** so nogometaši Maribora proti Parmi pokazali zelo dobro **predstavo** ob solidnih **predstavah** v ozadju pridno nabira točke pričakujemo dobro **predstavo** je pri "**belem baletu**" skrajno nezadovoljen

TV Slovenija:

ne bo **nastopil** v drugem polčasu zelo zanimiva **vloga** Costinhe zadnje nogometno **dejanje** leta 2004 naši **nastopajo** v beli opravi dobra **predstava** naših smo zadovoljni s predstavo celotne reprezentance lep **nastop** naših Semler je **debitant** v A reprezentanci **debitant** v reprezentanci Ukrajine Zahovič v **vlogi** srednjega napadalca Češka z **zvezdniško zasedbo** sodi med glavne **zvezdnike** češke ekipe Jani Štern je danes evropska **zvezda**

4.3.2.3 NOGOMET JE GLASBA

Konceptualna metafora NOGOMET JE GLASBA je zelo podobna prejšnji, saj je tudi glasba oblika umetniškega izražanja in se trudi v poslušalcu zbuditi občutke estetskega ugodja. V skladu z njo vidimo nogometno igro kot *koncert* ali *skladbo*, ki poteka v določenem *ritmu*. Nogometaši so *glasbeniki*, njihov trener pa *dirigent*. Včasih novinarji napišejo tudi daljše odlomke, utemeljene na eni konceptualni metafori, kot na primer v tem primeru iz Dela:

Od orkestra, ki takorekoč čez noč izgubi dirigenta, prvo violino in skladatelja z železnim repertoarjem, na premieri nihče ne sme pričakovati popolne usklajenosti. Še posebej, če novi člani te zasedbe skupaj opravijo

vsega osem **vaj**. Brez omenjenih **vodij orkestra** Zinedina Zidana, Liliana Thurama [...] se zdi, da so nekdanji svetovni in evropski prvaki Francozi danes [...] približno tam, kjer jih pred desetletjem še nihče ni jemal resno.

Ostali primeri iz Dela za to konceptualno metaforo so:

brazilski **virtuoz** Adriano je le še potrdil, da je trenutno med najboljšimi napadalci **pod taktirko** zdaj že nekdanjega trenerja Jurčevića
odtlej **se je vse vrtelo v ritmu** domačih
Škoti so tudi v drugem polčasu narekovali **ritem igre**
Italijani so rutinirano narekovali **ritem igre**
trojček favoritov **v ritmu sambe**

Primeri iz Dnevnika:

tekma pa je imela svojo **uverturo** že na treningu moštva slovenska reprezentanca **pod taktirko** Bojana Prašnikarja
ji dajali **poseben ton** s svojo značilno borbenostjo
si je po tekmi prislužil **glasen koncert žvižgov** s strani najzvestejših privrženecv Škotske
domači nogometaši so vseskozi **narekovali ritem igre**

Iz TV Slovenija:

ukrajinska obramba je dobro **uglašena**
predsednik zveze je odgovoren za **dirigiranje** sodnikov na tem prvenstvu
pirueta in nov slovenski napad

4.3.2.4 NOGOMET JE PRAVLJICA

Ta konceptualna metafora ni tako pogosta kot zgoraj našteje, kaže pa podobnost z metaforo NOGOMET JE ODRSKA IGRA. Tako v gledališki igri kot v pravljici namreč nastopajo osebe, ki igrajo vsaka svojo vlogo. Pojem pravljice še bolj kot pojem igre poudarja element izmišljenosti in neresničnosti, hkrati pa tudi lepote. Dejstvo, da slovenski novinarji opisujejo naš nogomet kot pravljico, daje slutiti, da ga pojmujejo kot nekaj, kar je prelepo, da bi bilo res. In res so bili uspehi slovenske reprezentance v preteklih nekaj letih za večino Slovencev pravo presenečenje. Našla sem le po en primer iz vsakega medija.

Delo:

slovenska **pravljica** je na nacionalnem štadionu Ullevaal dobila še manj prijetno **poglavje**

Dnevnik:

Slovenska nogometna **pravljica** dobiva novo **poglavje**

TV Slovenija:
pravljica novogoriške ekipe v pravljичnem Kopenhagnu

4.3.2.5 NOGOMET JE IGRA NA SREČO

Kot v ostalih športih, je tudi v nogometu veliko odvisno od sreče, zato ga pogosto pojmujejo kot igro na srečo, najpogosteje kot igro s kartami.

Delo:

*to nogomet spreobrača v nekakršen loto, izpolnite listek in čakate
poraz za zeleno mizo z 0:3
rdeče-črni »tifosi« stavijo na sanjski dvojec
tudi mi imamo svoje adute
Slovenija bo imela kar nekaj adutov tudi na klopi
razbremenil našega najpomembnejšega aduta Mileta
Ačimoviča
sproščenost in solidna forma sta naša aduta
je tudi Inter izpostavil svojega aduta
ob vrsti poškodovanih asov
v glavni vlogi je bil znova Bayernov as Semler*

V primerih iz časopisa Dnevnik je ta konceptualna metafora predstavljena samo z besedo *joker*, ki je (v tem sobesedilu) sopomenka izraza *adut* ali *as*, ki ga uporabljajo novinarji Dela:

*Španec je namreč v vlogi jokerja poleg Ronalda
22-letni "štoper" ljubljanske Olimpije je bil namreč "joker" v pravem pomenu besede*

TV Slovenija:
*preveč vsega je bilo na kocki
Slovenija ima svoje adute
bo Katanec potegnil še kakšnega aduta iz rokava
velika priložnost za Ačimoviča, našega jokerja*

Skupaj s konceptualno metaforo IDEJE SO ŽIVA BITJA je komentator TV Slovenija koncept nogometa kot igre na srečo izrazil takole:
se bo danes nasmehnila sreča našim

4.3.2.6 NOGOMET JE ŠAH

Zanimivo je, da se razgibana in hitra igra, kot je nogomet, včasih opisuje tudi z izrazi, ki jih bolje poznamo iz umirjene in razmišljujoče šahovske igre. To verjetno pomeni, da je tudi pri nogometu treba igrati preiščljeno in da ne zmaga vedno tisti, ki je fizično močnejši, temveč je pomembna tudi pamet. Obema igrama je skupno

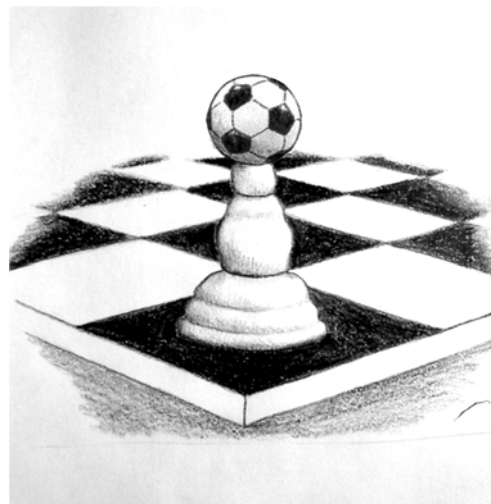
tudi to, da je šah, kot nogomet, nekakšna metafora za vojno. Za konceptualno metaforo ŠAH JE VOJNA lahko poiščemo jezikovne izraze že v imenih šahovskih figur (*kralj, kraljica, trdnjava, konj*). Čeprav sta načina igre nogometa in šaha na zunaj povsem različni, ju torej družijo skupna sestavina – vojna – in zato je preslikava z ene igre na drugo še toliko lažja. Pogosti primeri iz novinarskih prispevkov to potrjujejo.

Delo:

so najboljše **partije** doslej prikazali v klubskih dresih

V štirih tekmah so nasprotnikove vratarje **matirali** trinajstkrat

Po **remiju** v Glasgowu lahko naša reprezentanca povsem mirno pričaka oktobrsko nadaljevanje za EP leta 2006 priigrali lep **remi** 1:1 je v 72. minuti nenadoma prišel do **matnega** položaja

Dnevnik:

Domžalčani optimizem gradijo na **remiju** (2:2)

remi v Oslu z Norveško 1:1

so jih razočarali z **remijem** 2:2

Urugvajci le **remizirali** z Bolivijci

TV Slovenija:

so danes odigrali najboljšo **partijo**, odkar obstaja slovenska reprezentanca tvegana **poteza** Handanoviča

je imel nekaj izjemnih **potez**

odlična **poteza** Sandija Knavsa

že **remi** je uspeh

4.3.2.7 NOGOMET JE HRANA

Ta konceptualna metafora se pojavlja kot odraz druge konceptualne metafore, in sicer IDEJE SO HRANA. Nogomet tako postane reč, ki jo lahko *prežvečimo, okusimo*, smo je *siti* ali *lačni*. Spremljanje nogometa je torej pojasnjeno z enim od prvinskih človeških nagonov, s hranjenjem. Kot lačen človek hrepeni po hrani, ima tudi nogometni igralec ali gledalec *apetite* po zmagi ali vsaj točki. Jezikovne izraze tega koncepta sem našla v vseh treh vzorcih merjenja.

Delo:

nogometa site zvezdnike ni težko prepričati v potovanje v »neznano«,

organizirano igro, **začinjeno** s kakšnim zadetkom

so točke nenadoma postale pomembne kot **kruh**

bi lahko izlekli Benfica in v Ljudskem vrtu naposled dočakali Zlatka Zahoviča; to bi bila zares **poslastica**.

Goričani preverjenega, a zavajajočega **recepta** – k sreči – niso uporabili v Italiji pa še zdaleč niso **prežvečili** celjskega poraza s Slovenijo

so Zagorjani po ravno toliko tekмах spet **okusili slast zmage**
 mu je ta med leti 1987-92 dajal **igralski kruh**
 je ugotovil, da so bili njegovi **apetiti** nerealni
 štiri točke so povečale **apetite** do te mere, da je cilj postal boj za vrh skupine
 Tu so že **zakuhali** toliko **neužitnih jedi**, da bi se lahko zavedli pogubnosti svojega početja
 svojemu narodu **postrežejo** vsaj s kančkom veselja

Dnevnik:

prikazali dober, z lepimi potezami **začinjen**
 nogomet
 nogometno slavje pa so maloštevilni navijači te
 države **okusili** le na prijateljskih tekмах
 borbenost **začinjeno** z dobrimi igrami
 napadalec Ermin Šiljak je **lačen** golov

TV Slovenija:

to je njegov **nogometni post**, zadnji gol je dal leta
 2002
 je zmagal po dolgem **postu** brez zmage
 z Zahovičem so postali **apetiti** Slovenije zelo veliki
 je **okusil**, da tudi naši branilci niso šleve

4.3.2.8 NOGOMET JE ZGRADBA

Tudi ta koncept *temelji* na bolj splošni konceptualni metafori IDEJE SO ZGRADBE. Najbolj očitna izraza, ki napeljujeta na takšno pojmovanje nogometa, sta *vrata* za gol in *živi zid* za strnjeno vrsto igralcev, ki brani gol pri prostem strelu. Manj pogost primer je še *steber* obrambe. Kot del nogometa je tudi nogometna reprezentanca pojmovana kot zgradba, ki se jo da *zgraditi* ali *prenoviti*. Primeri:

Delo:

na ostankih razvalin se novo vodstvo trudi vzpostaviti **temelje** za nov vzpon koprškega nogometa. Kaže, da nekaj zdravih **temeljev** ima
 za **prenovljeno** slovensko nogometno reprezentanco
prenovljena slovenska reprezentanca
 pri tem **ruši temeljni kamen** za izbor v katero koli reprezentanco
 Realu ni pomagala niti **prenovljena** branilska vrsta
 Paragvajci **pod lastno streho** (1811) živijo pet let dlje
 po prvi pravi tekmi **prenovljene** reprezentance
 se je končno našel in postal **steber obrambe** in voditelj na igrišču

Dnevnik:

Norvežani igra **gradijo** na otoškem slogu visokih žog
 imam pri Monacu **odprta vrata** in sam bi rad nekoč spet **stopil skozi**
 v počasni obrambi je bilo veliko **lukenj**, podobno tudi na sredini igrišča, kjer ni bilo pravih
 idej, zato so se le nemočno zaletavli v norveški **zid**
 vse pomembnejši element **prenovljene** slovenske nogometne reprezentance
steber slovenske obrambe
 nadaljevati z **grajenjem** mladih, a sila obetavnih moštev

štirje **stebri** pred zadnjo oviro za slovenske napadalce – **vratarjem** Gianluigijem Buffonom se je poškodoval **steber** Oblakove obrambe
dve tradiciji sta se **porušili** na mestnem štadionu v Zagorju
Domžalčani optimizem **gradijo** na remiju (2:2)
velika pričakovanja **gradijo** na zmagah ob koncu tedna

TV Slovenija:

Handanovič je dobesedno **zaklenil svoja vrata**
dva strela Portugalcev na **vrata** Nizozemcev
strel na **vrata**
žoga je šla mimo **vrat**
je zadel **živi zid**
je že drugič streljav v **živi zid**
strel prek **živega zidu**
luliano **se je dobro zagrabil** pred Henryjem

4.3.2.9 NOGOMET JE DENARNA USTANOVA

Tako kot šahovska igra se tudi pojem denarne ustanove od nogometa razlikuje po svoji umirjenosti. Žargon poslovnega sveta, še posebej računovodstva ali davčnih služb, je precej suhoparen, zato me je presenetilo, da se pogosto uporablja za opisovanje dinamične nogometne igre. Najpogostejša izraza v nogometu, povezana z denarjem, sta *iztržek* in *izkupiček*, sledita pa *zapravljena* priložnost in *obračun*. Iz koncepta NOGOMET JE DENARNA USTANOVA torej sledi GOL (PRILOŽNOST ZA GOL) JE DENAR in NOGOMETNA IGRA JE OBRAČUN. V vseh treh analiziranih medijih sem našla podobne primere.

Delo:

vse, razen zmage, ga lahko **stane** selektorskega stolčka
Koliko **stane** Kliton Bozgo?
to je bila revija napak in **zapravljenih** priložnosti
zmago in naslov v **žepu**, a so ga z nepazljivostjo **zapravili** v zadnji minuti
po **zapravljeni** priložnosti Gabriela Heinzeja v 7. minuti
sta Žinko in Semler **zapravila** lepo priložnost za izenačenje
so znižali vodstvo Mariborčanov, zatem pa **zapravili** kar nekaj priložnosti
so celo **zapravili** najlepšo priložnost
s sobotnim nogometnim **obračunom**
spomin na zadnji **obračun**

Dnevnik:

milansko-španski **obračun** so dobili Italijani
obračun dveh klubov
prvi **obračuni** 3. kroga lige prvakov

obračun med Juventusom in Bayernom ni navdušil
obračun v ligi prvakov z Dinamom iz Kijeva
pri Rosenborgu **iztržil** le remi
kar trije italijanski klubi imajo v nogometni ligi prvakov **stoodstotni izkupiček**
sem zelo zadovoljen z **izkupičkom** sedmih točk
ni prinesel zelenega **izkupička**
imajo v skupinah E, F, G in H popoln **izkupiček** točk še štiri moštva
je Iversen **zapravil** dve sijajni priložnosti
je Urugvaj tako **zapravil** priložnost za tri točke proti gostiteljem
ob številnih **zapravljenih** priložnostih

TV Slovenija:

to je ves **iztržek** prve četrt ure
to jih je tokrat **stalo** tudi finala
priložnosti, ki lahko ekipo **stanejo** nadaljnega tekmovanja
poceni zapravljena priložnost se lahko maščuje
zapravljena priložnost za izenačenje
reprezentanti so lahko zelo zadovoljni z **izkupičkom**
Oblak ne bo **razprodal kože** naših nogometašev
zapravljeni dve lepi priložnosti
veliko priložnosti so **zapravili**
nogometaševa **vrednost** je iz dneva v dan rasla/gor je dobro (veliko)
je zabil le en gol, a daleč **največ vrednega**
ima slovenski nogomet **pozitivno bilanco**
Rebrov **ima precejšnjo ceno**
škoda žoge, ki jo je **zapravil** Milinovič
pri Milanu je bil nekaj let, potem so ga **prodali**
izjemen **obračun** dveh napadno usmerjenih reprezentanc
podjetnejši so zaenkrat Danci
dve priložnosti je **zapravil**

4.3.2.10 NOGOMET JE BOLNIK

metaforo NOGOMET JE BOLNIK predstavljajo nekakšno drugo plat ali protiutež predstavljanja nogometa kot pravljice.

V slovenskem nogometu je to verjetno razumljivo, saj obstaja precej težav, tako v denarju kot 'v glavah' ljudi, ki so odgovorni za njegov razvoj. Eden od takšnih

resnih problemov je na primer stadion za Bežigradom v Ljubljani, ki že več kot desetletje čaka na obnovo ali na modernejše nadomestilo.

Časopis Delo:

*Brez tega se hitro začne **proces gnilobe**. [...] In **kužna bolezen**, ki je tako značilna za naš klubski nogomet, se nezadržno širi. To **bolezen** poznajo tudi na zahodu. A ona tam začuda povzroča **blagodejne učinke**. Ker trgovanje s »škart robo« vselej pripelje do bankrota. Tega **zdravilnega inštituta** tukaj ne poznamo.*

Operacija uspela, pacient komajda ostal živ

Dnevnik:

*se Koprčani niso prebudili in so nadaljevali z **anemično igro**
Finančna **injekcija** za obubožano Romo
nujno potrebuje finančno **inekcijo***

4.3.2.11 NOGOMET JE POTOVANJE

Tako kot življenje tudi nogomet pojmuje kot neke vrste potovanje. Če se življenje začne z rojstvom in konča s smrtjo, se nogometno potovanje začne s *kvalifikacijami* za kakšno prvenstvo, konča pa s *finalom*. Tudi posamezniki v nogometu, na primer trenerji ali igralci, imajo vsak svojo *poklicno nogometno pot*. Nogometna moštva so *vozila*, tekme ali rezultati pa posamezni *koraki* na tej poti. Kadar jih združimo še s konceptualno metaforo DOBRO JE GOR, postanejo koraki *stopnice na poti do vrha*. Primeri iz slovenskih medijev so zelo raznoliki:

Delo:

***počasi se daleč pride** in kvalifikacije proti Nemčiji so se šele začele pri »rdeče-črnih« je tudi **začel trenersko pot, jo nadaljeval** v Méxicu pri klubih Atlas in América
so Goričani v dveh evropskih mesecih naredili velik kakovosten **korak naprej**
smo z odlično igro v obrambi nadoknadili **spodrsljaje**
so zato v 1. kolu lige prvakov na BayAreni v Leverkusnu **nasedli na čer**
Bielsa pa **zapušča ladjo**
in po njegovem zgledu se je tudi sam **podal v nogometne vode***

Dnevnik:

*je Makedonce po štirih tekmah **popeljal** na peto mesto
Goričani, ki **so trenutno daleč pred vsemi** slovenskimi nogometni klubi, **imajo za seboj pot**, ki je še dolgo ne bodo pozabili. Najprej **so preskočili** dva kroga kvalifikacij za uvrstitvev v ligo prvakov*

TV Slovenija:

*ni **prave poti** do zaključnega strela
pot do nocojšnje tekme je bila dolga in uspešna
je naše **popeljal** do vodstva 2:0
je **začel svojo nogometno pot**, ki jo bo prav gotovo **nadaljeval** v tujini*

izid 1:1 **vodi** Slovenijo na svetovno prvenstvo
kakšna je bila **pot** naše reprezentance **skozi prvi del kvalifikacij**
to bi lahko bil **dolg korak** do Japonske
če bi moštva igrala tako disciplinirano, **pot** do uspeha **ni daleč**
dve **stopnički** še imajo do finala

Naslednja primera združujeta koncept NOGOMET JE POTOVANJE in splošno konceptualno metaforo NADZOROVATI JE IMETI V ROKAH, prvi je iz Dela, drugi pa s TV Slovenija:

je **vajeti** kluba v svoje roke **prevzel** nekdanji zvezdnik Demis Nikolaidis
je **prevzel vajeti** na sredini igrišča

Če povežemo koncepte NOGOMET JE POTOVANJE, NOGOMETNA EKIPA JE LADJA in SLABO JE DOL, pa dobimo naslednja jezikovna izraza (Delo in TV Slovenija):

so varovanci Joseja Antonia Camacha doživeli **brodolom** s tremi goli in popolno nemočjo
bo to nov **potop** Gorice na evropskih prizoriščih

4.3.2.12 NOGOMET JE RASTLINA

Zelo pogosta konceptualna metafora, ki prav tako izhaja iz splošnejše IDEJE SO RASTLINE, je NOGOMET JE RASTLINA. Slovenski nogomet si torej v skladu s svojimi vsakdanjimi izkušnjami iz opazovanja narave lahko predstavljamo kot *seme*, ki je šele *vzklilo*, kot *drevo*, ki *cveti* in se *razrašča* (torej se razvija) ali kot *trto*, ki bo bogato *obrodila*. Takšni so tudi primeri iz časopisa Delo:

bo jesenska **trgatev** Slovenije že zadovoljiva
spet je namreč **vzklila** vrsta novih mladih fantov, ki
obetajo veliko
letošnja zasedba Monaca je hkrati še leto dni **zrelejša**
toda porazi, še posebej takšni, so sestavni del
zorevanja nadarjenih zasedb
v napadu je **cvet** šampionov
morda bodo doma **poželi** obilo kritik in tudi posmeha
jesenska bera je odlična in spodbudna za nadaljevanje
kvalifikacij
najzrelejše [priložnost] za povišanje vodstva je imel
Alberto Gilardino
zamenjave domačega trenerja, ki so samo delno
obrodile sadove

TV Slovenija:

poskusil bo s **svežim** napadalcem
so danes Norvežani **zreli**, da jih premagamo

4.3.2.13 NOGOMETNA EKIPA JE STROJ

Lahko bi rekli, da je ta konceptualna ravno nasprotna metafori NOGOMET JE RASTLINA, saj namesto elementov žive narave (*zorenje, cvetenje, rast*) poudarja neživost, tehničnost nogometa. Nogometni igralci niso obravnavani kot ljudje, temveč kot deli stroja, pomembno pa je le njihovo brežhibno delovanje.

Delo:

argentinski »stroj« je že v uvodnih trenutkih potrdil so druge nogometne velesile po Euru na Portugalskem kot po tekočem traku menjale selektorje

Dnevnik:

Žlogar je prišel na obrate tekmovalnega ritma Ačimovič zadeva na tekočem traku

TV Slovenija:

Figo je izvenserijski nogometaš zaenkrat naša obramba deluje brez napak to je prava igra naših, tehnično dovršena Turbo Rudi očitno nekaj škriplje v jugoslovanski reprezentanci

Mešanica s konceptualno metaforo NOGOMETNA EKIPA JE VOZILO da naslednji rezultat (Dnevnik):

Čehi so kar naenkrat prestavili v višjo prestavo Ajax je v nadaljevanju res prestavil v višjo prestavo

Še ena zanimiva obnovitev klišeja, ki je jezikovni odraz koncepta NOGOMETNA EKIPA JE STROJ (TV Slovenija):

igrajo kot švicarska, ne, slovenska ura

Večina splošnih konceptualnih metafor, kot tudi metafor o nogometu, analiziranih v tem delu naloge, opazno poudarja preslikavo konkretnih izkušenj iz vsakdanjega življenja na abstraktnejše pojme. Tako so abstraktni pojmi, npr. *dobro, slabo, besede, navdušenje, prihodnost, preteklost, duševna bolečina, nadzor* ali čas, opisani s pojmi, ki jih ljudje lahko zaznamo vsaj z enim od naših čutil, npr. *gor, dol, svetlo, temno, grenko, sladko, telesna bolečina* itd. Nogomet je med drugim opisan tudi s povsem otipljivimi predmeti: *zgradba, hrana, rastlina, bolnik, stroj*. **Torej je hipoteza H2 potrjena.**

5 SKLEP

Od štirih delovnih hipotez, ki sem jih postavila pred začetkom analize, sem tri lahko potrdila, eno pa sem morala ovreči. Za pravilne so se izkazale naslednje hipoteze:

H1: *V novinarskih prispevkih o nogometu se pojavljajo tudi splošne konceptualne metafore, ki niso neposredno povezane z nogometom.* Našla sem kar 19 različnih splošnih konceptualnih metafor. Te metafore označujejo splošne abstraktne pojme, kot so *čas, življenje, ideje, besede, dobro, slabo, prihodnost, preteklost* itd., in jih lahko zasledimo v našem vsakdanjem govoru.

H2: *V skladu s teorijo kognitivne lingvistike so abstraktne izkušnje opisane s pomočjo tistih bolj konkretnih, ki so ljudem znane iz vsakdanjega življenja in doživljanja lastnega telesa.* To je res, saj je večina zgoraj naštetih abstraktnih pojmov opisanih s preslikavo na človeško telesno izkušnjo ali na pojem, ki ga lahko človek zaznava z vsaj enim od svojih čutil, npr. *grenko, sladko, vroče, hladno, svetlo, temno, telesna bolečina*. Nogomet je včasih pojmovan celo kot otipljiv predmet: *hrana, rastlina, zgradba, stroj, bolnik* itd.

H3: *V slovenskih medijih je nogomet najopazneje predstavljen s konceptualnima metaforama NOGOMET JE VOJNA in NOGOMET JE ODRSKA IGRA.* Res sta to najbolj pogosti konceptualni metafori, zato sta tudi najbolj opazni. Ti metafori sta razčlenjeni tudi v besedilih poznavalcev nogometa, sociologov in kulturologov. Poleg njiju pa v novinarskih prispevkih o nogometu obstaja še veliko drugih konceptualnih metafor; sama sem jih v svojih vzorcih besedil našla kar enajst.

Za vsaj delno nepravilno se je izkazala naslednja hipoteza:

H4: *Med posameznimi mediji (tisk, televizija) ni večjih razlik v konceptualnih metaforah, ki jih izražajo avtorji novinarskih prispevkov o nogometu, saj vsi prispevki upovedujejo isti predmet.* To ni povsem res. Čeprav oba medija upovedujeta isti predmet, ga upovedujeta na različna načina. Večina konceptualnih metafor je res istih v obeh medijih, se pa pokaže med medijema tiska in televizije pomembna razlika v dojetju časa. V novinarskih prispevkih TV Slovenija sta namreč zelo opazna koncepta ČAS JE PROSTOR (POSODA) in ČAS JE PREMIKAJOČI SE PREDMET (TEKOČINA), ki ju v tiskanih medijih tako rekoč ni mogoče najti. To je verjetno posledica tega, da televizijski prenos nogometne tekme poteka v realnem času, omejenim z začetkom in koncem prenosa, in je čas pomembna, včasih celo odločilna komponenta same tekme. Tiskano besedilo upoveduje dogodek, ki se je že zgodil v preteklosti, najbolj pomembna informacija

je rezultat tekme, zato natančna minuta ali sekunda posameznega dogodka ni tako odločilna.

Pojmovni sistem, ki se izraža prek jezika novinarskih prispevkov o nogometu, je precej bolj zapleten, kot sem sprva predvidevala. Pričakovala sem predvsem manj konceptualnih metafor, kot sem jih našla, tako tistih, ki opisujejo nogomet, kot splošnih. Zanimivo je tudi prepletanje posameznih konceptualnih metafor v enem samem jezikovnem izrazu – takšnih primerov je bilo precej, na primer *naš voz drvi navzdol*, ki združuje konceptualni metafori ŽIVLJENJE JE POTOVANJE in SLABO JE DOL.

Ugotavljam, da ljudje za en abstrakten pojem ali področje velikokrat uporabljamo zelo različne, včasih celo popolnoma nasprotujoče si konceptualne metafore. Takšni so na primer opisi LJUBEZEN JE ČAROVNIJA na eni in LJUBEZEN JE VOJNA ali LJUBEZEN JE BOLEZEN na drugi strani. Med novinarskimi prispevki, ki sem jih analizirala, izstopa skupina NOGOMET JE VOJNA, NOGOMET JE BOLNIK in NOGOMETNA EKIPA JE STROJ proti skupini NOGOMET JE ODRSKA IGRA, NOGOMET JE GLASBA, NOGOMET JE PRAVLJICA in NOGOMET JE RASTLINA. Prva skupina konceptualnih metafor ima izrazito negativen prizvok, druga pa pozitivnega.

Nogomet in nogometna tekma sta torej svojevrsten paradoks. V sebi združujeta tako prvine vojne kot prvine spektakla in nekako nihata med tragedijo in komedijo. Lahko ju označimo kot stroj in popolnoma hladno ter brez vsakršnega umetničenja opisujemo *tehnično dovršenost ekipe* ali pa jima pripišemo lastnosti živih bitij in govorimo o *kaljenju, razcvetu in zorenju naše nogometne reprezentance*. Če želimo kritizirati, lahko slovenski nogomet opišemo kot *bolnika*, če želimo hvaliti, ga opišemo kot *pravljico*. Jezik torej v sebi nosi neskončno moč, predvsem metafora, s katero so možne prave 'jezikovne akrobacije'. Še večjo moč pa dobi jezik, kadar ga združimo z množičnimi mediji.

Nekateri novinarji (tudi športni) se tega zavedajo in se trudijo vplivati na športno zavest širših množic. Urednik športne redakcije TV Slovenija Igor Bergant na primer izpostavlja problem nasilnega izražja v novinarskih prispevkih o nogometu.²⁹ Meni, da prepogosto izražanje konceptualne metafore NOGOMET JE VOJNA slabo vpliva na dožemanje športa pri gledalcih. »Takšno poudarjanje nasilja je povsem neprimerno, saj nogomet ni nasilen,« trdi Bergant in dodaja, da se pri svojih športnih novinarjih trudi takšno izražje omiliti, še posebej odkar je vojna (proti terorizmu) postala sestavni del resničnosti, v kateri živimo. Tudi izražanje konceptualne metafore NOGOMETNA EKIPA JE STROJ je po Bergantovih besedah neustrezno, saj novinar s tem popolnoma razčloveči igralce.

---

²⁹ Vir: pogovor z Igorjem Bergantom, 19. 11. 2004.

Lektorica v športnem uredništvu TV Slovenija Nuša Drinovec se teh problemov zaveda, vendar pravi, da moramo ostati na realnih tleh, ko se lotimo preoblikovanja miselnosti športne javnosti.³⁰ »Vojaško izrazje je v nogometu že ustaljeno in miselnost ljudi bi le stežka spremenili. Vojna je pač eden od sestavnih delov nogometa in drugih športov,« trdi Drinčeva.

Gorazd Nejedly, športni novinar pri časopisu Delo, trdi, da nasilnost izrazja v nogometu in pojmovanje nogometa kot vojne ni sporno.³¹ Po njegovih besedah tudi Delov lektor tega ne vidi kot problem in se mu nanj ne zdi pomembno posebej opozarjati. »To je enostavno del nogometa samega, že od vsega začetka, mi novinarji tople vode ne moremo izumiti,« pravi Nejedly in dodaja, da so slovenski mediji v primerjavi s tujimi še precej zadržani glede nasilnih izrazov v nogometu. Angleški časniki naj bi se prav trudili najti vojno ali bitko vsepovsod, kjer jo le lahko, saj se to veliko bolje prodaja: »Angleških navijačev sploh ne zanima, kdo je zmagal, ampak le, kdo je koga 'nabil'.« Ker tudi slovensko nogometno občinstvo vedno več informacij pridobiva iz tujih medijev, predvsem tistih, dostopnih prek interneta, se morajo naši mediji temu prilagoditi, sicer ne bodo več zanimivi in bodo izgubili bralce. Po besedah Nejedlyja se Delo torej počasi »spreminja na rumeno«, a to ni nič slabega samo po sebi, s tem novice lahko postanejo tudi bolj zanimive. Poleg tega se, kot pravi Nejedly, »temu tako in tako ne moremo upreti,« in dodaja: »Kdor se načrtno upira nasilnemu izrazju v nogometu, je moralist.«

Boštjan Istenič, urednik športne redakcije pri časopisu Dnevnik o nasilnem izrazju pri opisovanju nogometnih dogodkov meni, da je to preprosto del športa.³² Predvsem pri kolektivnih športih, kjer je neposreden stik med nasprotniki, že pravila narekujejo boj ali bitko, v kateri nekdo mora zmagati. »Če to označimo za slabo, potem že šport sam po sebi ni dober,« razmišlja Istenič. Torej je takšno opisovanje nogometa tudi za komentatorje popolnoma naravno, večino izrazja pa smo tako in tako prevzeli iz tujih jezikov. Ravno zato, ker je nogometno izrazje že dolgo časa 'zabetonirano', Istenič meni, da bi bilo nesmiselno sedaj pravila spreminjati. Nekatero besede, na primer 'napadalec' ali 'strellec' bi bilo celo nemogoče nadomestiti. »Prav smešno bi bilo, če bi na primer Zahoviča opisovali kot najboljšega slovenskega 'golodajalca' namesto kot najboljšega strelca. Temu bi se vsi smejali,« pravi Istenič, ki ga v nogometnih komentarjih bolj moti pristranskost novinarjev: »Menim, da sta veliko večja problema hujskaštvo in nacionalizem, ki sta tudi bolj nevarna za našo družbo, in temu se moramo izogibati.«

Sama zagovarjam stališče, da se ima vsak novinar možnost odločiti, kakšno izrazje bo uporabljal, dobro pa bi bilo, da bi vedel, kaj s tem počne in kakšen vpliv

---

³⁰ Vir: pogovor z Nušo Drinovec, 19. 11. 2004.

³¹ Vir: pogovor z Gorazdom Nejedlyjem, 23. 11. 2004.

³² Vir: pogovor z Boštjanom Isteničem, 23. 11. 2004.

ima lahko njegovo poročanje ali komentiranje na pojmovanje nogometa in ostalih športov pri medijskem občinstvu. Morda bi se novinarji lažje zavedeli svojega vpliva, če bi najprej vsak pri sebi poiskali konceptualne metafore, s katerimi pojmujejo določene kompleksne abstraktne teme – in ena od njih je prav gotovo tudi nogomet.

Mediji imajo tako rekoč neskončno moč upravljanja s čustvi in pravili naše družbe. Prav mediji nadzorujejo in (so)ustvarjajo vrednote, ki prevladujejo v tem delu sveta. Sama menim, da se posamezniki, ki takšno moč imajo, morajo tega tudi zavedati. Moč namreč vedno nosi s seboj tudi odgovornost.

6 VIRI

KNJIGE

- Coelho, J. N. (1995): 'On the Border' – Some Notes on Football and National Identity in Portugal. Routledge, London.
- Drinovec, Nuša (2001): Usmeritvena metafora gor-dol in njena jezikovna uresničitev v časopisu Delo. Diplomsko delo. Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Elsner, Branko (1997): Nogomet – Teorija igre. Fakulteta za šport, Inštitut za šport, Ljubljana.
- Južnič, Stane (1993): Identiteta. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Kante, Božidar (ur.) (1998): Kaj je metafora? Krt, Ljubljana.
- Kos, Janko (1994): Očrt literarne teorije. DZS, Ljubljana.
- Lakoff, George in Mark Johnson (1980): Metaphors We Live By. University of Chicago Press, Chicago.
- Lakoff, George (1987): Women, Fire and Dangerous Things. University of Chicago Press, Chicago.
- Pikalo, Matjaž (2001): Evropa 2000 – Igrivo bojišče narodov. Študentska založba, Ljubljana.
- Plesec, Matjaž (2001): Nogomet kot del podobe slovenske družbe. Fakulteta za šport, Ljubljana.
- Protega, Nenad (1997): Nogometni huliganizem v Sloveniji. Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Stropnik, David (1997): Ekstremni športi v sodobnem slovenskem tisku. Diplomsko delo. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Toporišič, Jože (1992): Enciklopedija slovenskega jezika. Cankarjeva založba, Ljubljana.
- Trdina, Silva (1977): Besedna umetnost. Mladinska knjiga, Ljubljana.
- Vasle, Juan (2002): Fuzbal, tango in polka. Mladinska knjiga, Ljubljana.

ČLANKI

- Croft, William (1993): 'The Role of Domains in the Interpretation of Metaphors and Metonymies'. Cognitive Linguistics, št. 4 (4), 335–370.
- Geršak, Danica (1998a): 'Rendez-vous sveta'. Večer, 18. 7. 1998 – Sobotna priloga, str. 48.

- Geršak, Danica (1998b): 'Nesreča drugih je pogoj za naš uspeh'. Večer, 14. 8. 1998 – Sobotna priloga, str. 40–41.
- Gibbs, Raymond in Nicole Wilson (2002): 'Bodily Action and Metaphorical Meaning'. *Style*, št. 36 (3), 533–554.
- Hamilton, Craig (2004): 'Book Review: Raymond W. Gibbs and Gerard J. Steen (eds): *Metaphor in Cognitive Linguistics*'. *Cognitive Linguistics*, št. 15 (1), 104–112.
- Kržišnik, Erika in Marija Smolić (1999): 'Metafore, v katerih živimo tukaj in zdaj'. V: Erika Kržišnik (ur.): 35. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 61–80. Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Kržišnik, Erika in Marija Smolić (2000): 'Slike časa v slovenskem jeziku'. V: Irena Orel (ur.): 35. Seminar slovenskega jezika, literature in kulture, 7–19. Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Pogorelec, Breda (1986): 'Okvirna tipologija metafore v slovenski prozi 20. stoletja'. V: Ada Vidovič Muha (ur.): XXII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Zbornik predavanj, 7–20. Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Ljubljana.
- Reddy, Michael J. (1993): 'The Conduit Metaphor – A Case of Frame Conflict in Our Language about Language'. V: Andrew Ortony (ur.): *Metaphor and Thought*, 2. izdaja, 164–201. Cambridge University Press, Cambridge.
- Shen, Yeshayahu (1999): 'Book review: Raymond Gibbs: *The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language, and Understanding*.' *Journal of Pragmatics*, št. 31, 1701–1704.
- Stankovič, Peter (2001): 'Kako da navijamo tudi za Neslovence?' *Delo*, 11. 8. 2001 – Sobotna priloga, str. 10.
- Ada Vidovič Muha (1986): 'Besedni pomen in njegova stilistika'. V: Ada Vidovič Muha (ur.): XXII. seminar slovenskega jezika, literature in kulture, Zbornik predavanj, 79–91. Oddelek za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta, Ljubljana.

SLOVARJI

- (1993–1998) Slovar slovenskega knjižnega jezika (elektronska izdaja). DZS in Amebis, Ljubljana.
- Grad, Anton [et al.] (1997): *Veliki angleško-slovenski slovar* (elektronska izdaja). DZS in Amebis, Ljubljana.

INTERNET

- Chaplin, Mark (25. 6. 2004): UEFA: Euro 2004. 'New heights for TV figures'. Pridobljeno 5. 11. 2004 s svetovnega spleta:
<http://www.euro2004.com/News/Kind=1/newsId=200715.html>
- (5. 7. 2004) UEFA: Euro 2004. 'euro2004.com breaks record. Pridobljeno 5. 11. 2004 s svetovnega spleta:
<http://www.euro2004.com/News/Kind=1/newsId=205846.html>
- Nacionalna raziskava branosti, podatki za prvo polletje 2004. Pridobljeno 8. 11. 2004 s svetovnega spleta: <http://www.nrb.info/podatki/#dnevnik>
- Nogometna zveza Slovenije, Zgodovina. Pridobljeno 5. 11. 2004 s svetovnega spleta: <http://www.nzs.si/2000/zgod.html>
- Nogometna zveza Slovenije, Osnovni podatki. Pridobljeno 5. 11. 2004 s svetovnega spleta: <http://www.nzs.si/2000/nzs.html>
- Časopis Delo
Pridobljeno od 22. 8. 2004 do 22. 10. 2004 s svetovnega spleta
<http://www.delo.si>
- Časopis Dnevnik
Pridobljeno od 22. 8. 2004 do 22. 10. 2004 s svetovnega spleta
<http://www.dnevnik.si>

POGOVORI

- Pogovor z Igorjem Bergantom, športnim urednikom TV Slovenije, 19. 11. 2004.
- Pogovor z Nušo Drinovec, lektorico na TV Slovenija, 19. 11. 2004.
- Pogovor z Boštjanom Isteničem, športnim urednikom pri časopisu Dnevnik, 23. 11. 2004.
- Pogovor z Gorazdom Nejedljem, športnim novinarjem pri časopisu Delo, 23. 11. 2004.